

felele
valamint minden nő divatára kelme,
sőt olyan mérték csodálatos leszál-
lyott aroa egyedül kaphatók
WEISSBERGER JAKAB-nál
Budapest, bécsi-utca 2/a. sz.
Minták
ingyen és bér-
mentre.

gyakorlati alkalmazásában mindenféle üzemlégra a keresked. és politikai számtanban, magyar s német levelezésben és a váltóüzemben könnyen felfogható, világossá alapos oktatást ad:

Novák Sándor,
a keresked. szaktudományok okl. tanára, a pesti kir. főny. titórvényszéknel keresked. üzemti könyvek megvizsgálására bítes allandó szakértő.

Figyelmeztetés.

Felütnitek, kik netalán nem bírának elég készséggel a keresked. tudományok sikeres megtanulására, teljes bizalommal fordulhatnak hozzám s a legrovidebb idő alatt hiányzózt pótolandak.

Budapest, VII., kis diófa-utca 31. sz. II. e.

évi siker minden
kétség fölé he-
lyezé, miszerint
Thedó tanár

SZAKÁLL-HAGYMÁJA

a legjobb és legelőbb szer, a szűz szakállal és a férfiak szájával

Számtalanok, a legmagasabb állású férfiak közül is, a
 szakállunkat csupán azért szernek kiszélesítve.
 Ezen szer a szakáll növéseit hehlet gyorsasággal elűzi,
 úgy hogy 16 éves fiatalemberek is, a legrovidobb idő alatt tel-
 es és erős szakállt nyertek általa, a melyet a bizonyítványok is
 bizonyítanak.

Minután számos semmirevaló hamisítás ugyan-
 azon név alatt áruba bocsátották, jó lesz arra ügyelni,
 hogy minden csomag a feltárállának itten lenyomott
 pecsétjével legyen ellátva. Ara egy csomagnak 2 ft.
 10 kr., postaf. küldéssel 10 krral több.

Füster József, gyógyszerész urnak, Prágában.
 Szíves köszönetemet a **szakáll-hagy márt;** az igen
 társasnak bizonyult be, és én mindenkinke legelőbban ajánlhat.

Hirt Károly J., a. k. építési vállalkozó.

Valódi minőségben kapható: Budapestben Török Józ
 gyógyszerésznél, király-utca 4. sz. Pozsonyban: Pistorý
 dog gyógyszerésznél, Mihálykapunál.

Schwarzbach, 1745. február.

 Első cs. k. szab. duna-gőzhajózási társaság

F. évi szeptember 28-ától kezdve a

Budapest és Pak

köött közlekedő személyszállító hajó

csak **Földvár**ig fog közlekedni.

Indulás **Budapest**ről naponként délelőtti 11 órakor,
„ **Földvár**ról „ esti 7 „

Ugyanazon naptól kezdve naponként déli 12 $\frac{1}{2}$ órakor a görög templom előtti beszállóhelyről egy személy-szállító hajó fog

Váczra és Verőczére

menni, mely szerda, f. hó 29-től kezdve naponként reggeli 5 $\frac{1}{2}$ órakor **Verőczéről**, és péntek 6 órakor **Váczról** fog Budapestre visszatérni.

Budapest, 1875. szeptember 23-án.

Budapest, október 3-án 1875.

40-dik szám. **ELŐFIZETÉSI FÖLTÉTELEK:** a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., félévre 6 ft. Csúpnán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., félévre 4 ft. Csúpnán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., félévre 3 ft. **XXII. évfolyam.**

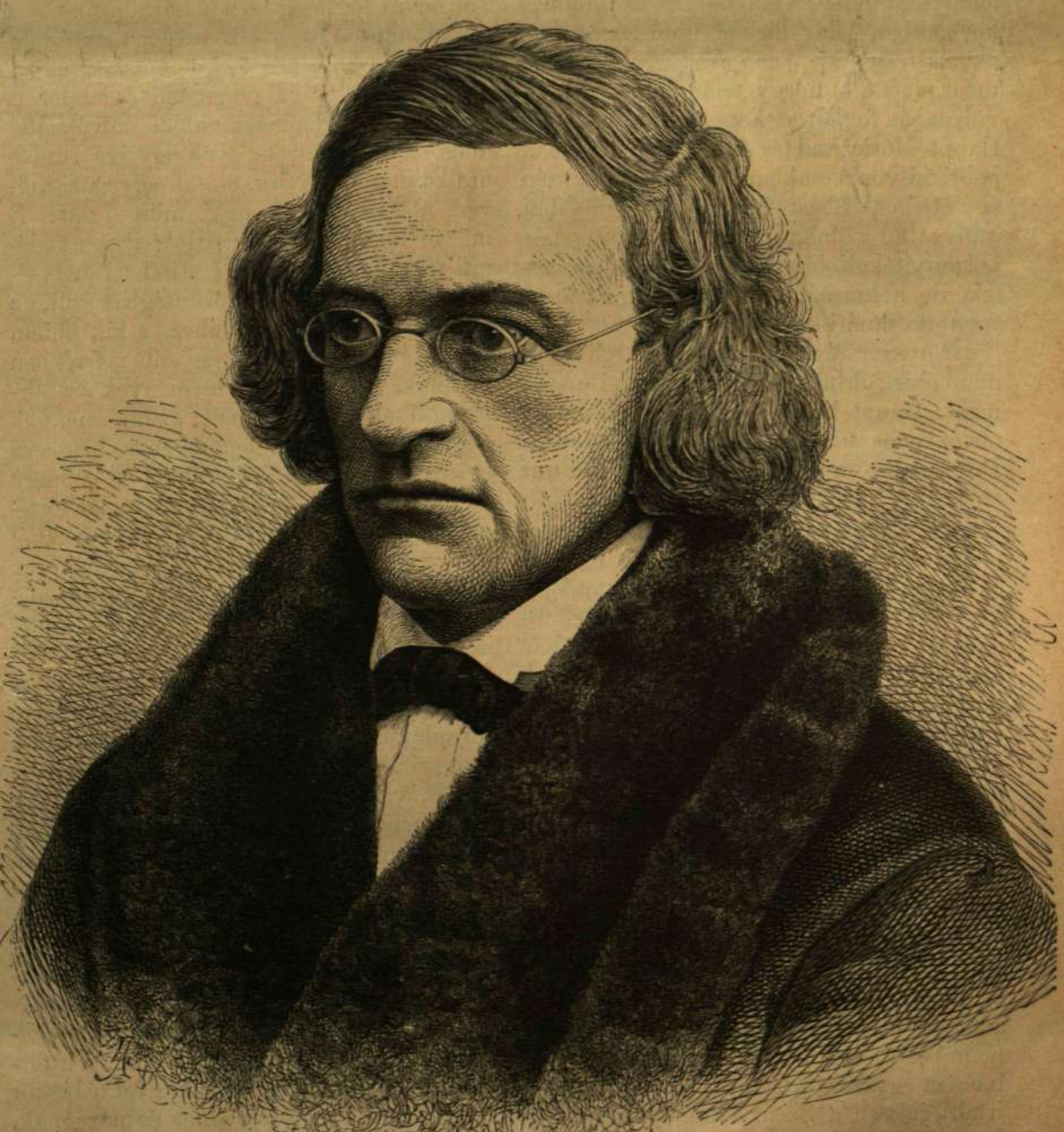
HIRDETESEK DÍJA: Egy hatszor hasznosított petit sor, vagy annak helye egyszerű ígertatásnál 15 krajczár; többszöri ígertatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígertés után 30 krajczár. Kiadó-hivatalszámára hirdetemnek elfogad **Bécsben: Hansenstein és Vogler** Wallfischgasse Nr. 20, **Mosná** R. Seilerstrasse Nr. 2 és **Oppellik** A. Wollzeile Nr. 22.

MOMMSEN TIVADAR.

Lapunk arczképesarnokában, a hazai közélet, — politika, tudomány, irodalom s művészet — kiválóbb alakjain kívül rendre-rendre olvasóink elé vezetjük a külföld nevezeteseit is, hogy tájékozzát nyujtsunk a érdekelt kelt-sűnik azok iránt, kik közelben vagy távolban az emberi szellem fejlesztésére hatottak s vagy a tudomány előbbvitelével s nagy műalkotásokkal, vagy a nemzetek sorsának intézésében, maradandó érdemeket szereztek magoknak az emberiség körül s halhatatlan nevet vívtak ki.

Mommsen mindkét irányban nemcsak sokat tanult, hanem tudományos irányt is vett. Első nagyobb műve a Collegiumokról és Sodaliciumokról már utolsó egyetemén évében (1843) jelent meg, s ezt a következő évben a második követte: „A római tribusokról közigazgatási tekintetben.” Mindkét mű ma is első rangot foglal el a római történelmi kutatások közt, de különösen nevezetes az utóbbi, melyben a római történelem

nagy regenerátorának, Niebuhrnak, ki a Livius meséiben való feltétlen hitet elsőingátat még alaposan, tévedéseitől s tulhajtásaitól, vagy mint maga nevezi „ragyogó képzelődségeitől” határozott erőfeszítéssel s önállósággal tud menekíteni. Ki ne tévedne szívesen ilyen mester társaságában? Kérdi előbeszédében. De az igazság ereje nagyobb a tekintélynél is, s Mommsen le tudta rázúzni ezt, amannak védelme alatt.

MOMMSEN TIVADAR

Ebben az irányban folytatott tanulmányai közben alaposan megismerte a római jogtörténelmet, de mint magamondja: „a pandecták mellett nem feledkezett meg Homéról és Sophoclestről sem” — vagyis az ókor régiségei s tudománya nem szorították háttérbe nála az ókor irodalmának szeretetét. Ez irányban nagy segítségére volt neki testvére Tycho s ennek köszönhetjük a „Római történet” irodalmi részének kitünőségét, s azt az ép oly alapos mint szép jellemzést, melyet az ókor költészetről s például az euripidesi költészetről adott e nagy művében.

Két első műve által a tudományos világ figyelmét magára vonván, 1845-ben állami ösztöndíjt nyert, hogy Olaszországba utazhassék, s a hely színén, Róma és az egész Itália klasszikus földén folytathassa buvárlatait. 1846 és 47-ben, két éven át időzött Olaszországban, érintkezésben annak legkitünőbb tudósával és íróival, kik közül Borghesi Bertalan és Rossi Ker. János hatottak leginkább tudományos fejlődésére s irányára: amaz kitünő érem- és régiségtudós, kinek atyja a legnevezetesebb éremgyűjtemény birtokában volt, a sammarinói hegyen, Európa e legkisebb s legregőbb köztársaságában, s a kitől nyerte Mommsen az ösztönt a régi itáliai, s jelesen a nápolyi emlékek-feliratok (inscriptiók) gyűjtésére; emez (Rossi) pedig, a tudós pap a Vatikánban, kit a „római katakombák királyának” neveznek, s a ki az őskeresztény régiségek ismeretét bevezette be Mommsent.

Visszatérve hazájába, 1848-ban mint jogász és publicista működött, s ez izgalmas korszakban főleg hírlapi uton terjesztette eszméit. De már azon év végén Lipésébe ment, s az ottani egyetemen mint rendkívüli tanár foglalt széket, együtt működve Haupt Mórcczal és Jahn Ottóval. De a politikai vihar csakhamar széttepte a szép szövetséget. Beust miniszter forradalmi irányzattal vádolta mind a hármat, s bár „bizonyítékok elégtelenségéből” fölmentek, de a kormány mind a hármat megfosztotta tanári székétől.

Poroszország adott a három tudósak menhelyet, de nem egy helyt. Jahn Bonnba ment, Haupt Berlinbe; Mommsen, rövid tartózkodás után Zürichben, Breslauba. De négy év múlva ő is Berlinbe hivatott meg. Ettől kezdve élhetett egészen s kizárólag a tudománynak. A berlini egyetemen a római történelem tanszékét foglalta el, s azóta, számos kisebb-nagyobb utazásait kivéve, melyek közt hazánkat is meglátogatta, állandóan Berlinben lakik; bár nemcsak a müncheni, göttingeni és strassburgi egyetemekre, hanem — a honnan elűzték volt — Lipésébe is hívták. E két évtized alatt összes munkássága a római történelemnek volt szentelve. Sok volna e közben közrebecsített minden művét, megannyi nagybecsű monografiáját, elősorolni. Először a római jogi irodalomra s a régi törvényes és történelmi kéziratok tisztázására fordította figyelmét, s e téren is maradandó becses bir munkálkodása. Livius kritikáját előbbre vitte. Ő fedezte fel s adta ki Livius legrégibb kéziratát egy palimpsestusról (oly pergamen kézirat, melyen az egyszer rátett írás fölébe másikat írtak), jelesen a Szent Gergely által Job könyvéhez írt kommentár alatt fölfedezett Livius-kodexről. Átalában a régi római okmányok világosságra hozatalában s tisztázásában senkinek sincsenek nagyobb érdemei mint neki. Az inscriptiók kiadásával, melyek a római történelem legtermékenyebb s legbiztosabb forrásaivá váltak, a berlini akadémia, de különösen Mommsen, halhatatlan érdemeket szerzett; e monumentális művön, melynek számos nagy foliansaiban az összes Itáliában talált régi feliratok, kő- és épületi emlékek, táblák stb. földrajzilag és kortanilag vannak rendezve, Mommsen hét teljes évig dolgozott. Hasonló gondot fordított az írók kritikájára is, hogy a római történelem mindkét nemű forrásait lehetőleg tisztába hozhassa. Ez utóbbi irányban folytatott tanulmányainak egyik nevezetes eredménye „A római chronologia Caesarig” című munkája, melyben először tette biztos alapra a római kalendariumot s az összes kortani kutatást; míg a „Scipio-pörök” című művében a római jogforrások kutatását tette teljessé. Hasonló irányu s szintoly fényes eredményű műve: „A Caesar és a Senatus közötti jogi kérdés”, mely a főváros és a tartományok közötti jogviszonyokat tisztázza. Ezek azonban csak előtanulmányok voltak a „Római államjog”-ra, melynek első kötete 1871-ben, a második 1874-ben jelent meg, melynek folytatásán dolgozik, s melyet élete főművének tart.

Lehet, hogy a tudós előtt az; de az irodalomban s a nagyközönség szemében főmunkája mindenestre a „Római Történet”, mely 1854-től kezdve, 20 év alatt, hat kiadásban jelent meg, s minden művelt nyelvre (magyarra is, Toldy István által) lefordítottat s száz meg száz ezer olvasóval bir és fog még igen sokáig birni.

Mommsen ez óriási művében az általa első forrásokból felkutatott s éles szemmel és beható kritikával megrostált és rendezett roppant anyaghalmazt valódi művészettel dolgozta fel. Tárgyán csak egy igazi tudós uralkodhatik annyira, s csak egy igazi művész alakíthatja azt úgy, mint ő tette. E mű, mely a tudóst, a buvárlót teljesen kielégíti anyaga teljességével s itéleti mélységével, mégis a nagy közönséghez szól, az olvasók összes műveltségéhez, a kik abban tanulságot és gyönyört egyenlő mértékben találnak. Nemcsak az események csoportosításában s előadásában az intézmények s a nemzeti szellem fejlődésének biztos és egyszersmind vonzó rajzában áll a nagy mű erős oldala s főérdeme. A római történelem kezdetei a monda kódének burkából kifejtve, jóformán csak az intézmények rajzára szorul; de minél bővebben kezdenek ömlelni a hagyomány forrásai, annál szélesebb s mélyebb mederben foly a történelmi előadás is. A Róma és Karthago közötti óriási küzdelem, az ötven évig tartó forradalom belháború, a köztársaság utolsó erőfeszítései s a caesari monarchia megalapítása, valódi drámai élettellel vonulnak el szemünk előtt. Az egyes alakok világosan kidomborodnak, s hogy világosabbakká legyenek, az író az ujkor hasonló alakjaival teszi őket párhuzamba. Ha lehet, még tanulságosabb és vonzóbb a műveltségi állapotok rajza. A családélet, a társadalmi szerkezet, az irodalom és művészet: mind csodás megvilágításban, teljesen tisztán áll előttünk Mommsen nagy könyvében. S a történelem eseményeivel és alakjaival a légkör is adva van, a melyben élenek és mozognak. Nemcsak a tények iskolai modoru előterjesztése: Róma és népének egész élete áll előttünk.

Mommsen e művének hatása óriási volt világszerte, de legkivált hazájában. A tudós nem zárkozott el a közélettől. A parlamentben is szerepelt ő, mint Bismarck egyik ellenese, s tudományából a szabadság és alkotmány védelmére fegyvereket tudott kovácsolni. E közvetlen érintkezés, melyben az író állott a korról, még nagyobb mérvet öltött a munkát illetőleg. Parlamenti szónokok és hírlapirodalom folyvást idézik művét s nem csoda, ha nézetei a mennyi bámulásra és helyeslésre, annyi ellenmondásra s megtámadásra is adtak okot. Maga szigorúan s határozottan ítéltvén emberekről és intézményekről, az ellenkező nézetek szintoly szigorúan ítélték viszont róla és nézeteiről. De azért mindenki olvassa e korszakos nagy művet, mindenki tanul belőle, s még a ki egyes tételeit vagy itéleteit vitatja is, gyönyört merít a nagy szellem nyilatkozataiból; és az iránt csak egyetlen nézet van a világon, hogy Mommsen e művével elsőrangú helyet vívott ki magának nemcsak a németek, hanem minden nemzet tanítói, a nagy történetírók között.

— á — r —

Temetkezési népszokások.

I.

Már az ugy van, hogy a népnél még a meghalás is különös ceremóniákkal jár; s a kit az ő hitük halálra szán, annak ugyan meg is kell halnia, ha egyébtől nem: akkor a ceremóniáktól való ijedtségben. Ha valaki a nép közt megbetegszik, azt még nem szokás olyan nagyon fölvenni; maga a beteg se vágyik az ágyra s csak úgy elüldögél, elnyög napokig a padkán vagy az utcaajtó küszöbén. Ha a hozzá tartozóktól kérdi valaki, hogy talán beteg az öreg? — csak úgy szokták rá mondani, hogy: betegnek — nem beteg az, csak egy kicsit „gunynyaszt”.

Az öreg aztán-addig-addig gunnyasztgat a padkán meg a küszöbön, míg végre is az ágyba dönti a baj. Ez az ágy is nyári időn csak a puszta föld az eres alatt; legfőlebb ha egy viselt pokrócz, gyékény vagy suba van a beteg alá terítve.

Ilyenkor már érdemesítik az öreget annyira, hogy áthíjják hozzá a javasasszonyt; hadd tapogassa, kenegesse ki belőle a csömört. Mert a nép minden betegséget — csömörnek néz első stádiumában.

Ha a csömör aztán makacsul tartja magát; és se hetedik gyerek meggyázolása, sem a leg-hathatósabb ráolvasások meg nem törnek a bajt, hanem a gunnyasztás fokozatonként már egész mozdulatlanúságig megy, akkor végre befog a nagy fiú az igásba, ágyat vetnek a kocsiderékba, s az öreget oda föltámoogatva, behajtanak vele a járási doktor urhoz.

Az aztán ir a betegnek valami fekete orvosságot, a miben van víz és fekete czukor quantum satis; s visszaküldi a beteghordó karavánt azzal az utasítással, hogy csak adjanak be a betegnek, a mennyit kér belőle; mindenek fölött azonban szobába fektessék s kezét-lábát jó melegen letakarják.

De biz azt takargathatják már; be is adhatják a fekete orvosságot egész palaczkkal; biz az öreg se orvosság, se rántott leveshez valami nagy örömet nem érez. Néha a beteg megkíván valami ételt; legtöbbször valami savanyu káposzta félést; azt jó szívvél adják neki; már ugy is mindegy. Az többnyire be is adja a kaput.

Az anyjuk, a gyerekek szomorúan tekintgetnek össze; az utcaajtót valamennyi öreg-asszony a faluban, mind — egymás kezébe adja; látogatók jönnek-mennek, s valamennyinek csak az a véleménye, hogy az öregnek biz az isten az ideit elhozza.

Az öreget aztán egyre látogatják olyan vendégek is, a kikkel esztendő óta alig találkoztak.

Ehol a sánta takács, a kit tolvaj névvel sértett meg, mikor három gar szeszt eltagadott; jön az öreg Szekeres szomszéd is, a kinek egy tyukját tíz esztendő előtt a közkerítésről leütötte s azóta soha szót egymáshoz nem szóltak. Korczáné, a kenyérsütő asszony, a kit vén boszorkánynak mondott az öreg ezeltől öt esztendővel, mert nagyon élesztős volt a cipője. Jön a kanász is, a ki az öregnek egy híres magló koczáját nyomorékká ütött s azóta tart a harag. Ángyom-asszony, bátyám uram, Sári hugom, meg a timár sógor, a kikkel óvhatatlan volt, hogy egy kis galibába ne keveredjék; utánuk még egynehány, a kikkel az öreg haragban élt; azok most egymásután jönnek kibékülésre. Ezek az első halálmadarak; mert az öreg már sejtetheti rólok, hogy a nagy utra van szánva, a hova nem jó haragot vinni.

Azután jön a pap. Az emberekkel kibékülés után kibékülés az istennel. A legkisebb gyerek vezető a papot, kis csengőtyűvel adva jelt végig a falun s mintegy lenézőleg tekintve végig a gyereksereget, mintha azt mondaná nekik: nem a ti apátok hal ám meg!

Mert hogy az öregnek meg kell halni, már azt a legkisebb is tudja, s előre elgondolja, hogy mennyi ember lesz majd pár nap múlva az udvaron.

A pap után következik a notárius, meg a törvénybírák uraimék — ha még nem volna testamentom; — és ha egyáltalán volna valami eltestáltni való.

A notárius után aztán következnek az öreg asszonyok; az imádságos száju vén asszonyok, a kik a legnagyobb hidegvérrel csinálják a még észnél lévő beteggel — a halálba utaztató ceremóniákat.

Mindenekelőtt az ágyat a beteggel együtt kiteszik a szoba közepére, hosszában a mestergerenda alá; mert ugy könnyebben hal meg a beteg. És a beteg azt tudja, hogy mit jelent az az első ceremónia, mikor az ágyat a mestergerenda alá helyezik.

E tudatban bizon kiveri a halál hideg verítéke. Mint a halálra ítélt gonosztevőt kiveri, a ki a siralomházban ül és tudja, hogy vele a halál egy széken ül, egy pohárból iszik, egy tányérből eszik.

És az öreg asszonyok csak azt a halálverítéket lesik: akkor hamar elszalasztanak valakit a sekrestyészhez, hadd huzza meg a lélekváltság harangot. Azt az ezüst csengőű kis harangot, a minél nincsen szomorubb hang a világon. És ezt mind hallja a beteg és néha meg is kérdezi, hogy mi az? Azt szokás neki felelni, hogy nem jól hall, vagy legfőlebb a szomszéd kovácsot hallja, a ki keréktalpat huz. A szegény beteg kétkedik azon, akármivel áztatják s kinjában elveszti reményét a nagyon kedves élethez, — s még jobban szakad róla a hideg veríték.

Ekkor aztán elkezdik az asszonyok a „vivódok” imádságát, még pedig hangosan és sorjában. Előbb egyik, aztán a másik s abban az imádságban az is benne van, hogy: „adj uram neki boldog, csendes kimulást.”

A beteg talán még ezt a jó kívánságot is hallja; hanem a többi már nem igen van kedve hallani. Látása elsötétedik, hallása megtompul s már most igazán az utolsó, a kétségbeesés harczába fog a halállal.

Akkor azt mondják rá a körülállók, hogy hála istennek, mindjárt bevégzi, már „húz”. Az öreg pedig igazán húz, mert könnyebben elhúzna talán egy szénás szekeret, mint egy-egy lélekzetet, a mi olyan nagyon mélyről jön föl.

A halállal vívók inádsága mind hangosabb s mind sürűbb lesz; már a szentelt viaszgyertyát is levették a kép mellől, s meggyújtva a halálközlő kezébe szorítják. „Adj uram neki boldog, csendes kimulást.”

A beteg érzi azt még egy darabig; talán egy-két szót még is ért még; aztán nem érez, nem ért már semmit; csak azokat a mély sohajtásokat húzza nagy szünetekkel, s kezeivel göröcsösen, öntudatlanul szorítja a szentelt gyertyát, melynek lángja világítja meg nagyon sötét utját.

Ott aztán már nem szabad hangosan sirni, mert a sirás a beteget tiszter is visszahívja a halálból. Az pedig nagy kín a betegnek.

Ha a beteg siraték nélkül is soká kioldódik, vagy üveges szemét fölnyitogatja: akkor találják a körülállók, mi baja lehet. Kérdezik tőle valamely haragosának, vagy távollevő gyermeke vagy atyafiának a nevit s biztatják, hogy ez vagy amaz mindjárt itt lesz.

Itt lesz a kit vár.

Ha azt gondolják, hogy eltalálták a vártat, akkor elküldenek érte, hogy nyomban jöjjön, mert nem bir a Márton bácsi meghalni. Oda aztán sietve kell menni, hogy ne kioldódjék soká.

Végre aztán csak erőt vesz a halál az elcsigázott emberen; a lélekzetvétele már nem is sohajthat, hanem horgés s annak utolsója egy leirhatatlan hang, mély, siró, fájdalmas húzás — a mi után nem következik több.

Ekkor az egyik öregasszony egy kendővel fölszorítja a halott állát, hogy a szája nyitva ne maradjon s valami nagyobb rézpénzzel leszorítják a szemét, hogy a nagy halálküzdelemben ki ne dagadjanak, vagy nyitva ne maradjanak; mert ha a halottnak nyitva marad a szeme, akkor maga után vár még valakit. Ha pedig még egy meghal az atyafiságból, akkor a harmadiknak is csakhamar utánuk kell menni.

Ezt a pénzt és kendőt valami koldusnak szokás adni; még többen a koporsóba teszik, mert a ki ilyen pénzt vesz a kezébe, az sárgaságot kap.

Az állfölkötés után ki szokás nyitni az ajtót ablakot, hogy a megholtnak lelke kiszabadulhasson. Sok vén asszony van a világon, a ki nem is egy lelket látott így kovályogni a szobában, míg végre nyílást talált kifelé.

Ekkor aztán szabad a sirás; beszabadul az egész család s szabad folyást engedhet könyeinek s hangot adhat jajjainak; mert immáron az öreget föl nem kelti keserves könyhullatás s vissza nem hívja csöndes álmaiból a leghangosabb jaj szó.

Varga János.

Kisfaludy Károly emlékszoobra Ferenczytől.

A „Kisfaludy-társaság” ez évi szeptember hóban állította fel Kisfaludy Károlynak azt a szobrát, melyet még Ferenczy István készített. Még a harminczas évek első feleiben készült s azóta benn a muzeumban állt s csak most helyezték el a muzeumkertben. Hosszu idő s ez alatt Kisfaludy Károly is, Ferenczy által készített szobra is egészen a történelemé lett. Ferenczyt az újabb művészet még inkább meghaladta, mint Kisfaludyt, kinek azonban szintén csak vig elbeszélései, vígjátékai s egyes lyrai költeményei állottak ki az idő szigorú rostáját.

Hanem történelmi emléke oly jelentékeny Kisfaludynak, hogy ahoz az idő nem férhet s mily hatással lehetett kortársaira és az utána következő nemzedékre: eléggé mutatja a tény, hogy az ő emlékére állították s az ő nevével nevezték a magyar széptani intézetet Kisfaludy-társaságnak.

Mily idők voltak azok! Hogyan készült a jövőndő! Pozsonyban az akadémia első választásai voltak 1830. november 17-én, s Kisfaludy Károly negyednapal azután már ott fektett a ravatalon, mint Toldy Ferencz írja „november 21-én, negyvenkét éves korában, ép azon perczben adta ki lelkét, melyben barátai az akadémiai választásoknak hírt vették, mely szerint ez intézet Pozsonyban november 17-én megalakítottván, Kisfaludy Károly a nyelvtudományi osztályban helybeli első rendes taggá nevezetett.”

Kisfaludy Károly temetése az első olyan alkalom volt, a hol a nemzet igazán kimutatta, hogy a nagy írók halálát a nemzet veszteségének tekinti. Előljártak a közveszteség érzetének öntudatosá tételében az írók és színészek. Kazinczy Ferencz fátlyat kötött, az irodalom gyász-fátlyát; a lapok (a me nyi akkor volt) a közfájdalom érzetét tolmácsolták; a színtársulatok szerteszét a hazában, ünnepélyes előadással tartottak emlékének ünnepét. A temetésnél, az ősi kedvezőtlen időjárás mellett is oly nagy számmal jelent meg a fővárosi magyar közönség, hogy Pesten ember emlékezete óta soha a Kisfaludyhoz fogható ünnepélyes temetést nem láttak.

Nem csoda, ha az elhunyt költő barátjai ez élénk emléket fenntartani óhajtották. A váci uti temetőben síremléket emeltek számára; műveit a hagyatékából megvásárolták s közrebecsították; a bejött pénzből s ezenfelül egy külön felhívásra gyűlt adakozásokból emléket is készítették számára Ferenczy Istvánnal, hogy a főváros valamelyik nyílt terén hadd szőljön képe is, műveivel együtt, a jövőndő közönséghez.

A szobor elkészítését nem is bízhatták volna másra, mint Ferenczy Istvánnal, ki egy-maga volt a magyar szobrászat kezdő uttörője s kivált az irodalom oly szives készséggel emelte volna őt a dicsőségnek minél magasabb polezárára, hogy művei és neve a nemzetnek és irodalmának viszont dicsőítésére szolgáljanak. A főurak megrendeléseit is nagyrészt az írók eszközölték ki számára s egyszersmind az akadémiaiban is megválasztották levelező tagnak.

Mind hiába! A Kisfaludy Károly emléket fenntartó szobor nem lett oly maradandó mű, mint maga az a társaság, mely az emléket készítő baráti körből alakult.

Tíz tagból állt e baráti kör, de kilencz közülök már csak az emlékeztető: egyedül az egy Toldy Ferencz van közülük életben. Ha a Kisfaludy-társaság a szobor felállításának emléket meg fogja ünnepelni: bizonyára Toldy Ferencz fogja elhunyt barátját dicsőíteni, vissza-idézvén, mint Nestor, azokat az időket és embereket, a kiket ő látott s a kikhez foghatókat nem mutat a mostani nemzetség.

Ez emlékszobortársaság tagjai egyenként a következők voltak: Bajza József, Bárfay László, Bugát Pál, Forgó György, Helmecczy Mihály, Schedel (ma Toldy) Ferencz, Stettner (később Zádor) György, Szalay Imre, Vörösmarty Mihály és Walther László.

Midőn a művek megjelentek s a szobor is készen volt: új gondolat támadt a tíz tag között, a melyet előmozdított az is, hogy az akadémia-ban Kisfaludy Károly köre (Döbrentey Gábor választatván meg titkárrá) háttérbe szorított. A társaság, mely Kisfaludy Károly emlékének fentartására alakult, állandósította magát, szépirodalmi intézetté alakult s irodalmi vezérének nevét tűzte homlokára 1836-ban, s működését azonnal megkezdette, mignem nyolcz évvel azután királyilag is megerősítettvén, egyike azon közintézeteknek, melyeket — a jó közönségnek lassu, de állandó támogatása mellett — az irodalom emelt maga magának.

A „Zsidó Évkönyv”-ből.

A második magyar „Zsidó Évkönyv” (az első 1847-ben a zsidó magyaritó-egylet kezdeményéből s Horn, Dióssy és többek közreműködésével jelent volt meg) ugyanazt a célt tűzte maga elébe, mint az első: az irott magyar szót az ahhoz még kevésbé szokott zsidó családok kebelében is meghonosítani. Önként érthetőleg mind zsidó írók műveiből van szerkesztve és zsidó ügyekkel foglalkozik. Egyik nevezetesebb rovatát nevezetességre jutott zsidó hazánkfiaiunk életrajzi s ismertetési képezik.

Örömmel ragadjuk meg az alkalmat, hogy a jól szerkesztett évkönyv nyomán mi is két ily férfiut vezethessünk be a „Vasárnapi Ujság” olvasói elé, kik a tudomány-nak és emberiségnek tett dolgozataik által nemcsak a zsidóság körében, hanem az egész hazában méltán tisztelt nevet vívtak ki magoknak; a legkittünőbb zsidó papot és a legelső orvostudorok egyikét, a kittünő szemézt értjük, — ugymint Löw Lipótot és dr. Hirschlert. Oly érdemek, mint az övéik, nem maradnak a felekezeti szűk körében, kiterjednek az emberiségre s a köznek tett szolgálattokká válnak.

Löw Lipót, a hírneves szegedi főrabbi, a leghonzeretőbb hazafiak egyike ma, nem magyar földön látta meg a napvilágot; a mórvaországi brünni kerület egy kisinyke helységében, Czer-nahorán született, 1811 májushó 22-diken. Törzsfája a mórva-cseh zsidóság néhány kittünőségével áll összefüggésben. Anyai ágon Krochmal, a nagy-névű mórvaországi főrabbi, apai ágon ősei közt van a „magas rabbi”-nak nevezett Löwe ben Bezal-el, a híres prágai főrabbi, ki egy egész mon-dakör középpontjává vált. Családjában nem hiány-zott ennél fogva az öntu-datosság azon neme, mely midőn büszkén tekint vissza a család dicső tra-dícióira, az ifju nemze-déket is magas törekvése-re és nagy tettekre ösztönzi. Löw Lipót az ily öntu-datos törekvésnek megfe-lelő nevelést nyert gyer-mekkorában; az akkori idők szellemében ezen nevelés tudományos olda-lát természetesen nagyob-bára a zsidó studium vette igénybe, anélkül azonban, hogy a tantárgyak közül a német és cseh nyelvet, valamint a zenét kifelej-tették volna szülei. Igen korán — már 12 éves korában — érte el a tal-mudistikus tudományban azt a fokot, hogy a legne-vezetesebb rabbik jesib-háira (papiskola) küld-hették, hol mindenütt, zsenge korának daczára, feltűnő jártasságot tanu-sított az ott tárgyalt tanul-mányok methodusában és irodalmában.

Már e korszakban fog-lalkozott az ifju — ter-mészetesen az orthodoxia Argus szeméi által foly-tonosan ellenőrizve — szépirodalmi olvasmány-nyal és különösen héber nyelv- és irodalmi tanulmányokkal, valamint költészeti kísérletekkel. 1830-ban bevégezte Löw a talmudiskolákat és 1831-ben Prossnitzba költözött, hol mint ma-gán- és nyilvános tanító legelőször lépett ki a tanulószoba csendes magányából a gyakorlati életbe. Igen nagy befolyással volt ekkor irányára a boldogult Schwáb, ki Prossnitzban mint főrabbi működött. Schwáb volt a zsidók között a szaba-dabb mozgalomnak kezdeményezője és a műve-lődés terjesztésének előharczoja.

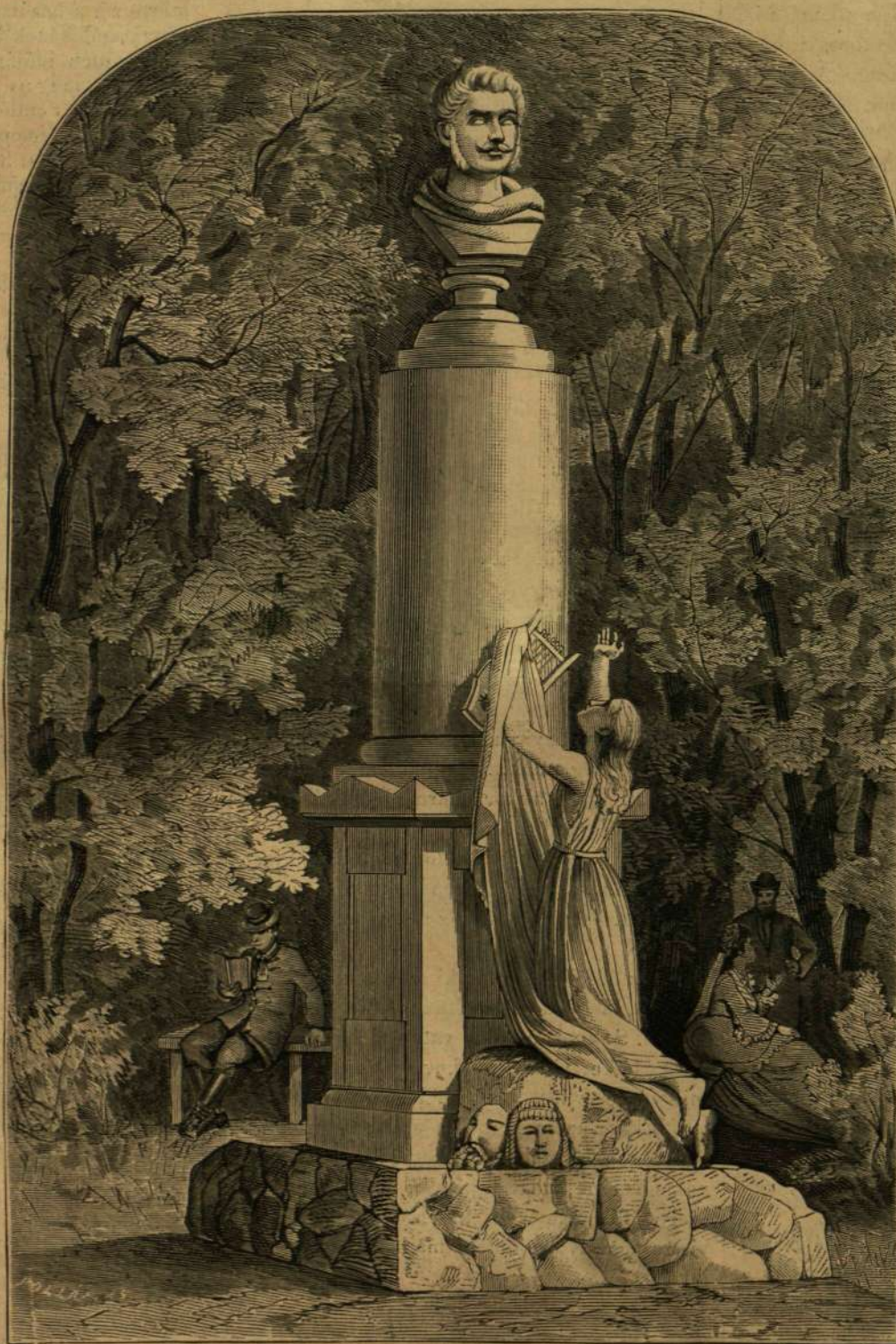
Midőn Schwáb a magyar főváros zsidó köz-sége meghívásának engedve Pestre költözött, a szerető barát és tanítvány követte a mestert és itt 1835—39-ig az egyetemet látogatta, különö-sen Schedius által támogatva klaszikai és törté-nelmi tanulmányaiban; majd pedig Pozsonyban a lyceumban folytatta bölcsészeti és theologiai

tanulmányait, melyeket paedagogiai kursussal egybekötve, a bécsi egyetemen végzett be. Már Pesten való tartózkodása alkalmával, mélyebben behatván a hazai zsidóság akkori állapotaiba, elhatározta, hogy e hazának szenteli erejét, szel-lemét és tudományát Schwáb oldalán, kihez 1840-ben még szorosabb kötelékek kapcsol-ták, midőn a rokontörekvésű fiatal embert szellem-dus leánya kezével ajándékozta meg. Ugyanakkor elfogadta Löw a nagykanizsai zsidó község aján-latát, mely őt megválasztotta főrabbinak. E meg-választatás csak annál nagyobb lelkesedésre és kitartásra sarkalhatta őt azon törekvésében, hogy a magyar nyelvet és irodalmat tökéletesen elsá-játítsa, azon nemzet nyelvét, melyet ifjúi lelke-sedéssel a 30-as évek óta a maga nemzetének vallott. Így tette a czer-nahorai ifjut a magyar

találta, hol 1846-ban választott meg főrabbi-nak, majd pedig 1848-ban a veszprémmegyei zsidó honvédség táborában mint tábori lelkész-t. Ekkor tartá azon híres „tábori beszédek”-t, melyekért 1849-ben agg ípjával, Schwábbal együtt börtönben kellett sinlenie. Pápai műkö-dése Löwnék egyáltalán a szenvedések hosszú sorozata volt. Ő álcázatlan foglalta el rab-binatusi székrét. Még hivatalvállalása előtt 1839-ben bátran lépett elő azon reformprogrammal, melynek valóstítása képezte azóta törekvéseinek központját. A pápai régi módi zsidók áskáló-dásai, orthodox-agyarkodásai ezért egyre Löw ellen törtek, elkeserítve pápai tartózkodását. Azért szívesen engedett 1850-ben a szegediek felszólításának, kik megszabadíták őt pápai hely-zetének kellemetlenségeitől. Azóta zavartalanul

élt Löw a tudomány-nak, a hazának és a hazai zsi-dóság művelődési érde-keinek. Egyik tudomá-nyos munkálata a másikat érte és a legnevezetesebb tudományos folyóiratokat bővítette kutatásainak eredményeivel. Fiatalkori dolgozatai között kiemel-jük „a zsidók történetéről Magyarországon” írt és a Busch-féle zsidó évkönyv 1844. és 1845-ki folya-mában megjelent két dol-gozatát, melyekben töb-bek között kimutatta, hogy Budán a XVIII. században egy németzsidó községben kívül létezett még egy amattól külön-vált magyar-zsidó község is. E nevezetes czikke-ken kívül az akkoriban német és héber nyelven (különösen „Kerem che-med”, „Hechalutz”) meg-jelenő zsidó irodalmi fo-lyóiratokban a legfonto-sabb archaeologiai és iro-dalomtörténeti kutatáso-kat hozta nyilvánosság elé, úgy hogy 1858-ban már oly tekintélylyé vált a zsidó theologiai tudomá-ny terén, hogy köréje csoportosultak a legkivá-lóbb tudósok, midőn a „Ben-Chananja”-t saját neve alatt felélesztette mint havi, majd heti folyóiratot, melyben a specialis magyar-zsidó közügyön kívül, az összes zsidó theologia és régi-ségtudomány számára ter-vezett egy érdekes orga-numot, melynek minden egyes számát első sorban ő gazdagította jeles közleményeivel. A „B. Ch.” 1867-ig állt fenn (utolsó éveiben érdekes mellék-letekkel bővítve) és miután főczélját, a zsidók emancipációját Magyar-országban megérte, be-végzettnek látta hivatását.

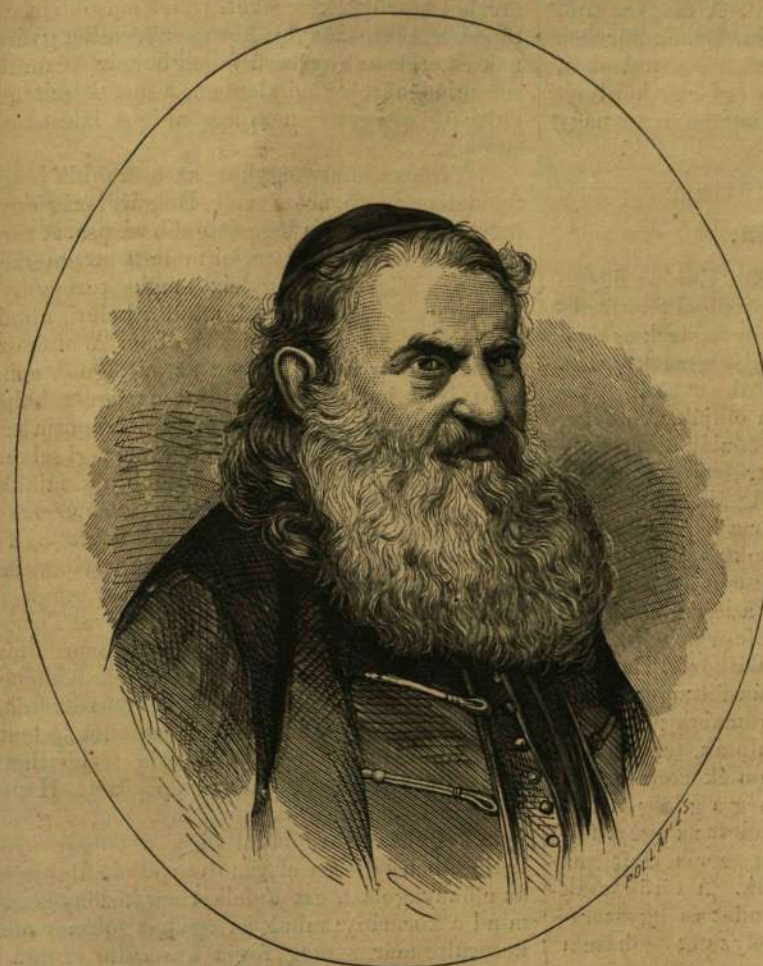
Onállaon megjelent művei közül csak a leg-nevezetesebbeket említi meg. Már 1848-ban (később 1861-ben bővített kiadásban) jelent meg, magyar nyelven, az 1807-iki párisi Sanhedrin-ről írt művecskéje; később 1855-ben, „Hamaph-teach” című könyve, melyben különös tekintet-tel az izr. ifjuság magasabb vallástani oktatására, a zsidó irodalom, különösen a bibliamagyarázó irodalom maradvány értéki encyklopaediáját nyújtotta. Tudományos gyűjteményeink egész tárházát nyitja meg a szakímerők előtt azon 1870 óta megjelent nagy munkájában, melynek általános címe „Adalékok a zsidó régiségtudo-mányhoz”, melyből eddig két kötet jelent meg. E munkákról általában el lehet mondani, hogy sokkal többet nyújtanak a czimben ígért anyag-nál, és nem csak a szaktudós, hanem az izlés-teljes előadás-modornál fogva a művelt laikus is sokoldalú tanulságot nyer ezen könyvekből.

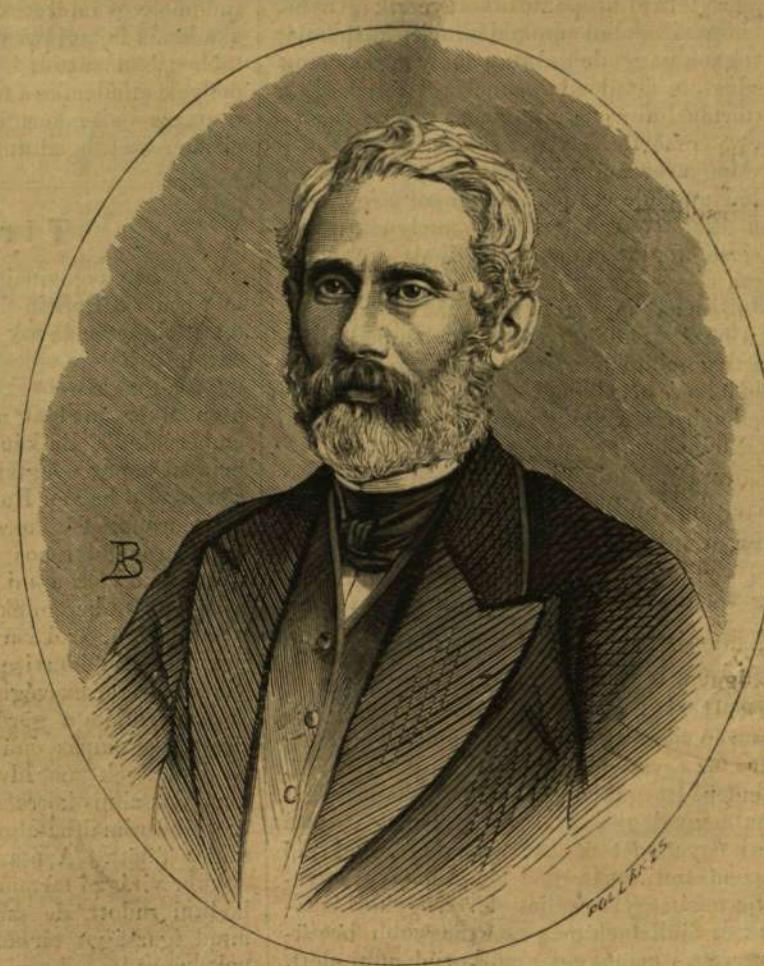
KISFALUDY KÁROLY EMLÉKSZOBRA A MUZEUM-KERTBEN.

nemzet iránt táplált hő szeretete a magyar szó meghonosítójává a magyarországi zsinagógában; és így Löw rabbinak működése találkozott azon mozgalommal, melyet a fővárosban a „magyarító egyeslet” indított meg. Mindkettő abból a meg-győződésből indult ki, hogy a magyarországi zsidóság művelődése és magyarosodása azonos fogalmak. De nemcsak köteleességeire intette Löw a zsidókat a magyar nemzet irányában; hanem más részről a zsidók jogaiért is kilépett a harcztérre publicistikai dolgozataiban, melyek 1845—46-ban a „Pesti Hírlap”-ban jelentek meg az emancipáció érdekében; — majd pedig 1849-ben a Lipcsében Wigandnál névtelenül megjelent „Ben-Chananja, Blätter für ungarisch-israelitische Angelegenheiten” a magyar-zsidó ügyet nagyobb körrel szemben vitatta meg.

A szabadságharcz ideje Löw Lipótot Pápán

LÖW LIPÓT.

DR. HIRSCHLER IGNÁCZ.

TIRNOVA, BOLGARORSZÁGBAN.

melyekben az összes ó- és középkori zsidó irodalom van érdekfeszítő modorban és csopotosításban feldolgozva.

Mindezen tudományos vállalatoknak közepette, melyek a legkitartóbb szorgalmat és a munkaerő lehető központosítását veszik igénybe, Löw mint irodalmi működésének központját tekintí azon nagy dolgozatot, melyen már most évtizedek óta fáradozik, és melyről feltehetjük, hogy történelmi irodalmunkban végtére kipótoland egy érezhető hézagot; ez „A zsidók története Magyarországon”, oly tárgy, melylyel irodalmi működését majd csaknem négy évtizeddel ezelőtt kezdé meg s melynek teljes bevégezése fogja munkálkodásának koronáját képezni.

Jellemző, hogy fellépése óta egész működését a hazához kötötte s több alkalommal ellenállt a legcsábítóbb ajánlatoknak, melyekkel a külföld felkérte. Családi élete hazafias szellemű; ily szellemben nevelte gyermekeit. Hazafi, a szó teljes értelmében.

Löw Lipóthoz, a legkitünőbb magyar zsidó paphoz méltán sorakozik dr. Hirschler Ignác, a kitünő orvostudor s szemész, ki annyi szolgálatot tett az emberiségnek s annyi testi szenvedést enyhített, hogy a közölséget, melyben részesül, teljes mértékben meg is érdemelte.

Dr. Hirschler született Pozsonyban 1823-ban, s szép sikerrel végezvén iskoláit, hajlamát követve, az orvosi pályára lépett a pesti m. kir. egyetemen. Itt csakhamar kitűnt, de tapasztalás és tanulmányai gyarapítása végett meglátogató a bécsi egyetemet is, hol aránylag rövid idő alatt szemészeti tanárságát lón. A magyar egyetem ifja tehát egyik célját elérte, egykori iskolájának és földjeinek még csak nagyobb becsülést szerzett a német egyetem korifeusai előtt. Bécsből Párisba ment, hogy a világhírű szemorvos, Demar tanár előadásait részt vegyen; itt nem sokáig volt mint hallgató, hanem rövid idő múlva Párisban önmaga tartott előadásokat a szemészetből francia nyelven.

Ez időtájr esik a néhány év előtt elhunyt híres berlini szemorvos, dr. Gräfe első párisi útja, s itt a két pályatárs benső s tartós barátságot kötött.

A forradalom lezajlása után eljöttek hitte dr. Hirschler az időt, hogy külföldön szerzett tapasztalatait itthon értékeise. Mondhatni, az első specialista volt akkor Pesten, még pedig a legnehezebb orvosi szakban. A közönség egyszerre felkarolta a kitünő szemészt. Termeibe özönlöttek a segélykeresők az egész országból és csak ritka esetben távozott tőle valaki enyhülés és vigasz nélkül. Míg mesteri műtétei és a szegények iránt tanúsított nemes önzetlensége a közönséget bámulatra és tiszteltetle ragadták iránta és hírneve napról napra terjedt, az alatt a szaklapokban megjelent cikkei, kutatásainak eredménye a tudományos világban pár év alatt elsőrangú tekintélyre emelkedett, és mégis — mikor 1851-ben a pesti tanári karhoz magántanárságért folyamodott, csak egy férfi találkozott az egész testületben, ki a „zsidó” orvos mellett kardoskodott, s így kérvényével meg is bukott. Dr. Hirschler azzal az egygyel vigasztalhatta magát, hogy a ki pártolólá nyilatkozott mellette, az — egy Balassa volt.

Mély keserűségét magába zárva, dr. Hirschler továbbra is a magánygyakorlatra szorítkozott; de miután lelki szüksége volt reá nézve a tanítás, miután nagyhorderejű tapasztalatait nem temethette magába és leírni azokat ritkán került ideje, 1858-tól kezdve magánelőadásokat tartott a gyermekkorházban, hol a szemorvosi tisztet nagy buzgalommal és kitünő sikerrel viselte hosszú évek során át díjtalanul.

Az alkotmányos korszak beköszöntése után, kimondatván az emancipáció, dr. Hirschler előtt nem emelkedett ugyan több külső akadály, és a leghízelgőbb felszólítások és ajánlatok sem hiányoztak volna; ekkor azonban — ha nem is munkaképe, de hajdan oly szilárd egészsége kezdett hanyatlani. Ha fiatal éveiben nem lehetett egyetemi tanár, hanyatló korában már elutasította azt magától.

Működése, mint a pesti izr. hitközség elnöke, mint az 1869—70-diki zsidó kongresszus elnöke, hol a haladó párt élén állott, hitfelekezeti körökben a legáltalánosabb tiszteletet vívta ki. A pesti hitközség alatta élte minden

tekintetben fénykorát, a kongresszus tanácskozásait pedig úgy vezette, mintha egész életét parlamentben töltötte volna.

Dr. Hirschler diszes pályáján mindennemű kintetítés érte, különösen a hazai s külföldi tudományos intézetek részéről. A magyar tud. akadémia is tagjává választotta. Ennek körében több ízben tartott szemészeti felolvasásokat, melyek mindenike a tudomány egy-egy kérdését tisztázza s a szakértők által mindannyiszor nagy elismeréssel fogadtatott.

Tirnova.

A hercegovinai lázadása Európa figyelmét ismét a Balkán-félsziget országai felé fordította. E tartományok örökös forrongások és lázadások tüzhelyei voltak és azok is lesznek, míg a folytonosan kísértő „keleti kérdést” akár békés uton, akár karddal meg nem oldják. A „beteg embernek” a Balkán-félsziget szláv ajku tartományai képezik legfőbb testrészeit s ezek között is első helyen Bolgárország áll. Különben a mai európai Törökország már a legrégibb korszakban is folytonos surlódások és belvillongások fészke volt, a mi nem is csoda oly vidéken, a melyen emberemlékezet óta a legkülönbözőbb nemzetiségű, szokású és erkölcsű népek adnak egymásnak többnyire véres találkozókat. Pusztító viharok sepertek végig a Balkán-félszigeten igen sokszor, mióta a görögök és rómaiak ottan kiűztek. Pompás épületek, paloták, templomok és diadalívek maradványai emlékeztetnek ott ama klasszikus korra, mikor még a görög művészet és a római hatalom uralkodott az egész félsziget fölött. Azóta szomorú sorsa lett az egykor virágzó tartományoknak. A török csak hódítani tudott, de szigorú rendet és egyszerű igazságos társadalmi helyzetet sohasem volt képes létre hozni.

A török uralomnak e sajnos éhhetlensége főleg Bolgárországban boszulta meg magát. Itt a hódító törökök aránylag még legnagyobb számban telepedtek le, s még sem tudták oly szilárdan megvetni lábait, hogy birodalmuknak legalább ebben a részében biztosítva lássák hatalmukat. Pedig a bolgár nép alapjában véve békés természetű lenne és tekintetben hatalmas elődeitől, kik a biznanci birodalmat oly gyakran megaklalták, teljesen különbözik. De ha mégis oly gyakran fellázad a törökök ellen, ezt többnyire orosz befolyás alatt álló papjainak folytonos izgatásaira teszi. Tudatlanságában nem is gyanítja, hogy csupán vakeszközül szolgál egy lelketlen hatalom kezében, a melynek talán ez az ágyában sincs Bolgárország függetlenségéért valamit tenni, s épen oly zsarnok, vagy hihetőleg még zsarnokabb ura lenne a törökországi rájáknak, mint maga Törökország, mely különben is e tekintetben sokkal jobb a hírnél.

Nem lehet tagadni, hogy a bolgárok ma is szálanomraméltó tudatlanságban élnek, azonban ennek főleg saját, szintén tudatlan és műveletlen pópáik (pap) az okai, a kik a helyett, hogy hibeiket tanítanák, oktatnák, inkább elbutítják. Pedig a bolgár népben sok munkaszereget és ügyességet van. Az igazi bolgár csendes, munkás és értelmes ember, jó férj, jó családapa, ki szereti családját kényelmét megszerzeni. Annak a gabonának, melyet Törökország a külföldre szállít, legnagyobb részét bolgár földművesek termelik. Ok varázsolják át a Duna déli partján elterülő terjedelmes lapálynak jobb és használhatóbb részeit hatalmas terjedelmű, termékeny szántóföldekké, melyeken olyan buzát és kukoricát termesztnek, hogy az bátran versenyezhet az oláhországgal. Szintén ők állítják elő Eszki-Zágra síkjain, a Balkántól délre, Törökország legjobb selymét és legfinomabb selymát. A szultán asztalára szánt kenyeret és lepényeket mindig bolgár sajttal szokták készíteni. Bolgárok tették Kezanlik lapályát, szintén a Balkán déli lábainál, Törökország legtermékenyebb és legjobban művelt gabonatermő paradicsomává, s maga Kezanlik városa is óriási diófákkal és pompás rózsabokrokkal van körülülve s az utóbbiakból készítik azt a finom rózsaszalagot, mely a keleti kereskedelemnek oly lényeges árucikké képezi. Végre a Balkán északi lejtőin lakó bolgárok is, főleg Tirnova környékén, jelentékeny ipartevékenységet fejtenek ki.

Maga Tirnova és egész környéke ugyiszólvá gyupontja a bolgár iparnak és kereskedelemnek.

A várost, melynek 12,000 lakója van, a Jantra folyó köti össze a Dunával. Az előbbi folyócska mentén s a város közvetlen környékén minden falunak megvan a maga külön foglalkozása és ipara: egyiken késeket, a másikon különféle ércből készült ékszereket, ismét másikon cserepedényeket, szőnyegeket és szövötteket gyártanak és ezek az egyszerű falusi bolgár kézművesek mindenütt és mindenben, a mit készítenek, ritka ügyességet és nem közönséges izlést tanúsítanak.

Tirnova, mely egykor az asszanida bolgár fejedelemség fővárosa volt, Bolgárország egyik legszebb fekvésű és legcsinosabb városa. A török mecsetek karcsú minaretei mellett ott emelkednek a görög-keleti egyház magas toronyai is, úgy hogy a város ezáltal mind a keleti, mind a nyugati jelleget egyesíti magában. A mult században első gyárvárosa volt az országnak s még most is e helyen összpontosul az egész bolgár kereskedelem. A selyemtermelés központja szintén Tirnova és környéke. A bolgárországi selyemhernyó-tojásokat, melyeket később persiaiakkal és kis-ázsiaiakkal vegyítettek, a velenceiek és lombárdok mindig nagy árakkal fizették. Tirnovának Marcianopoli nevű külvárosában meg tömördek szilvafákhoz fűznek. Az egész városrészt pálinkafőző gyárakból áll. Szóval Tirnova s általában véve az egész ország lakói szorgalmas, munkás emberek és kitünő iparosok lennének, ha erre némi buzdítást a kormány részéről is tapasztalának és ha legalább minden jelentékenyebb városban egy-két iskola terjeszthetné áldásos befolyását a tudatlan nép között. Hanem ilyesmire sem a török kormány, sem a görög-keleti egyház nem gondol s így a bolgár nép e tekintetben teljesen el van hagyatva. Pedig ezt az elhanyagolást, ezt a lelketlen közönyösséget mind a kormány, mind az egyház sokszor megkeserülte már s meg fogja keserülni ezután is.

A REJTELMES SZIGET.

Harmadik rész: A sziget titka.

I. Fejezet. — Miféle hajó volt az?

Két s fél éve volt már, hogy a lég hajótörtei a Lincoln szigetére voltak kidobva, s ott, a hogy lehetett, megalkuvá a körülményekkel, az ész és munka által segítve, uj léltel teremtetek magoknak. Meg kell vallani, s ezt magok is hálás szívvel ismerték el, hogy a szerencsés sors, vagy a gondviselés, sokban kezükre járt. De a szabadulás reménye soha egy percre sem mutatkozott. A csendes óceán végtelen síkját e szigettelen részen hajó nem járta s láthatárunkon soha egy vitorla vagy egy gőzös füstje sem mutatkozott.

Most először vélték hajót pillantani meg, a fényiró-gép üvegén mutatkozó fekete pontcskában. A szabadulást hozza-e számukra e hajó, — vagy tova tűnik a tenger végtelenén a nélkül, hogy a Lincoln-szigetköz közelítene — vagy, a mi szintén nem lehetetlen, épen veszedelmet hoz rájuk? E gondolat, e kételyek méltán foglalkoztatták a sziget lakóinak lelkét.

Hogy hajó az, a mi a távolban feltűnt, arról kételkedni nem lehetett. Cyrus és Harbert oda hívták társaikat is s közülük velük az észrevételt. Pencroff azonnal megragadta a kezébe adott távcsót, gyorsan végig futotta vele a láthatárt s megállott azon a ponton.

— Csakugyan hajó! — kiálta.
— Felénk tart-e? — kérde Spilett Gedeon.
— Azt nem lehet kivenni.
— Mit tegyünk? — kérde Harbert türelmetlenül.

— Várjunk, — mondá Smith Cyrus.
S csakugyan nem is tehettek egyebet.
Időről időre egyik-másik felragadta a messzelátót, mintha azzal nemcsak a szemnek, hanem valósággal is közelebb hozhatná a hajót.
— Hátha a Duncan volna! — mondá egyszer Harbert.

Olvasóink nem felejték el még, hogy Duncan volt a neve a Lord Glenarvan yachtjá-

nak, mely Ayrtont a pusztá szigeten kitette, s mely egy napon érette oda visszatérendő vala. A Tábor szigetéhez legalább erről az oldalról nem lehetett úgy közelíteni, hogy a Lincoln láthatárát is ne érintse a hajó.

— Előre kellene készíteni Ayrtont, — szolt Spilett, — fel kellene hívatni az akoltól.

Ezt mindnyájan helyeselték s a táviradsonron azonnal a következő rövid üzenetet vitte az akolhoz:

„Jöszte rögtön.”

Néhány perc múlva jött a válasz is:

„Megyek.”

— Ha ez a hajó csakugyan a Duncan volna, Ayrton bizonyosan rá fog ismerni.

— Mennyire föl lesz indulva! Szegény Ayrton.

— Az bizonyos; de ő megváltozott ember, méltó, hogy ismét fölvegye a hajó, mely büntetésből száműzte volt.

— Hátha nem a Duncan, hanem valamely kalózhajó lesz? S pedig az könnyen meglehet. A tenger e része nem igen járt ut a rendes hajóknak!

— Oltalmazni fogjuk szigetünket! — kiálta föl Harbert.

— Mindenesetre, — szolt Cyrus, — de ne tegyük föl előre a legrosszabb esetet. Ha jó járatan levő hajó, mihelyt észreveszi szigetünket, mely semmi tengeri térképben nincs följegyezve, igyekezni fog megismerni s állama számára elfoglalni azt.

— Mit teszünk akkor?

— Ki fogjuk jelenteni, hogy a Lincoln első felfedezői, megszállói mi vagyunk; hogy mi azt birtokba vettük, tetemes beruházásokat tettünk rajta, — s követelni fogjuk az Egyesült-államok tulajdonjogának elismertetését.

Egy órahosszat lehetetlen volt meghatározni, közeledik-e a távoli hajó a Lincolnhoz vagy nem?

Négy óra tájt megérkezett Ayrton is. Cyrus kezét nyújtott neki s az ablakhoz vezetve őt, így szolt hozzá:

— Ayrton, fontos okért hívatunk. Hajó látszik a láthatáron.

Ayrton könnyedén elsápadt s szeme egy percre megzavarodott. Azután kihajolt az ablakon s szemeivel átfutotta a láthatárt. Semmit sem látott.

— Fogd a távcsót, — mondá Spilett Gedeon, — s nézz figyelemmel rajta; mert nem lehetetlen, hogy a Duncan lesz s éretted jó?

— A Duncan! — mormogá Ayrton. — Már?

Ez utolsó szó önkénytelenül siklott le ajkairól, míg arcát tenyerébe rejté.

— Nem, nem! az lehetetlen, — tévé hozzá.

— Csak vizsgálj jól meg, Ayrton, — szolt a mérnök — tudnunk kell előre, mihez tartunk magunkat.

Ayrton átvette a távcsót s a megjelölt pontra irányozá. Néhány percreig mozdulatlanul nézett rajta, egyet sem szólva. Végre megszólalt:

— Hogy hajó, az bizonyos; de nem hiszem, hogy a Duncan legyen.

— S miért nem?

— Mert a Duncan gőzyacht s füstnek nyomát sem látom.

— Lehet, hogy szél alá megy, s azért csak vitorlát használja, — jegyzé meg Pencroff.

— Az lehet; de majd meglássuk, ha közelebb jó.

Ezzel egy sarokba ült s hallgatásba merült. Lassanként a hajó csakugyan közeledett.

A messzelátó segélyével ki lehetett már venni, hogy rendes hajó s nem a maláji praos-k közül való, a melyeneken a Csendes-océán kalózái

járni szoktak. Remélni lehetett tehát, hogy a balsejtelem nem fog valószínű, s a jövevény nem hoz veszedelmet Lincoln-szigetre és lakóira. De még most is félni lehetett, hogy a nélkül fog elmenni mellettük, hogy észre venné őket; mivel részt irányt látszék tartani, nem egyenest a szigetnek, már pedig az est közeledett — s akkor?

— Mit tegyünk, ha leszáll az éj? — kérde Spilett. — Tüzet gyújtunk-e, hogy magunkra vonjuk figyelmét?

Ez nehéz kérdés volt. Mert hátha ellenséges: s a figyelmeztetés csak vesztőkre lehet? Mégis, a balsejtelemek dacára, a kérdést igenlőleg kellett eldönteni. Elszalasztani a kínálkozó alkalmat, ismét összekötöttéské lépniök a világgal: oly mulasztás lett volna, melyet utóbb mindig szemére fogtak volna hányai magoknak.

Már épen utnak akarták indítani Pencroffot és Nabot a kikötő felé, hogy ott éjszaktárolt tüzet gyújtsanak, midőn a hajó egyszerre megváltoztatta irányát s egyenesen feléjük kezdett hajtani.

Gyors járásu hajó volt, szemmel láthatólag közeledett. Nemsokára végleg elődt a Duncan kérdése; a hajó, bár hasonló alaku volt mint a gőzösök, nem volt gőzös, mert kémény nem emelkedett belőle. Most még csak azt kellett meghatározni, mily nemzetiségű. Azt kivehették, hogy zászló lobog rajta, de színeit még nem.

Pencroff folyvást a távcsón tartotta a szemét, bár az alkony már nagyon kezdett szürkülni, s a láthatár homályosodott. De a tengerész gyakorlott szeme daczolt a szürkület homályával.

— Nem amerikai zászló — mondogató időről időre — mert annak a pirosát könnyen meg lehetne ismerni; nem is francia, sem német színek, sem az orosz zászló fehérje, sem a spanyol sárgája. Lássuk csak, miféle hajó járhat ezen a tájon? Chili-i? de annak három szín a zászlója. Brazíliai? — az zöld. Japáni? az fekete-sárga; ez pedig —

E perczben erős szél lobogtatta meg a zászlót. Ayrton, hirtelen elragadva a tengerész által lebecsült messzelátót, szemeihez emelte és tompa hangon kiáltott fel:

— Fekete zászló!

Tehát — csakugyan kalózhajó! ezt a szint csak a tenger rablói viselik; ezt viselte volna a Duncan is, ha — mint Ayrton, vagy is Ben Joyce tervezte volt — a fegyenczek hatalmokra kerítetik vala.

— Barátim — szolt Smith Cyrus — lehet, hogy e hajónak nem célja kiszállni e szigeten, melyet valószínűleg lakatlanak tart; talán csak el akar suhanni partjaink mellett. De rajta legyünk, hogy ne találjon szeme olyasmit rajta, a miből egyszerre észrevegye, hogy itt emberek, és pedig polgárosult emberek laknak. A magaslaton álló szélmalom könnyen szembe tűnik, azt azonnal le kell szerelnünk. Minden tüzet el kell oltanunk.

— Hát a hajónk, a Bonaventura? — szolt közbe Harbert.

— Oh, — felelt Pencroff, — azt nem félttem, az jó helyen van, eirejtve a kikötő egy zugában.

A Cyrus parancsai azonnal teljesítették. Segítve az alkony felhomályától, leszerelték a malmot; a gránit-lak bejáratát faágakkal álcázták; a tüzeket pedig eloltották.

— Barátim! — szolt most Cyrus ünnepélyesen. — Ha e nyomorultak el akarják foglalni szigetünket: védni fogjuk, nemde?

— Utolsó erőfeszítésig, utolsó csepp vérig! — volt az egyhangú felelet.

E közben az éj leszállt s egészen besötétedett.

Az új hold a lemenő nap után csakhamar eltűnt. Az eget sűrű felhők borították. A hajó elveszett az éj sötétében.

— Talán az éjjel más utat vesz! — szolt Pencroff.

Mintha csak felelet akart volna lenni erre: egyszerre villámszerű fény lövellt az éjből — s rá ágyudőrej hallatszott. A dőrej hat másodpercczel jött a villanás után; a hajó tehát csak mintegy ötönegyed teng. mérföldnyire volt tőlük; s a mi ijesztőbb, ágyuval is el volt látva! Nemsokára láncsörömpölés hallatszott a kikötő felől. A brick tehát kikötött a szigeten. . .

A veszedelem tehát az ajtó előtt volt. Mily alakban s mily mérvben fog mutatkozni: azt még lehetetlen volt eldönteni. Hogy a gránitlakot egykönnyen föl nem fogják találni a kalózkodók, több mint valószínű. De megtalálják az ültetményeket, az akolt, a táviró-vonalat; s összerombolhatnak, semmivé tehetnek mindent.

A legfontosabb kérdés az volt: mennyien vannak, nem lehetne-e őket meglepni, velők szembeszállani s támadólag lépni fel? milyen a hajójok s hogyan van ellátva?

— Smith ur — szoltál meg Ayrton, míg ezeket a kérdéseket hányták-vetették — engedjen nekem egy kísérletet tenni.

— Mit szándékszol?

— Kikélni a hajót, az éj védelme alatt.

— Csónakkal akarsz hozzá közeledni?

— Uszva.

— Az lehetetlen.

— Jó uszó vagyok.

— Én is elkisérem, — szolt Pencroff. — Csónakkal megyünk lehetőleg közelökre. Én aztán a csónakban maradok; Ayrton uszszék oda, én megvárom s ha szükség: segélyre sietek.

A terv csakugyan jó volt, bár Ayrtona nézve felette veszélyes. De ő ezt a veszélyt szinte követelte magának, hogy alkalmat legyen ily kétségbevonhatatlan bizonyítványát adni teljes megtérésének. Meleg készszenetűekkel bocsátották útjára, mikor Pencroff a csónakba szállott. Akkor a Lincoln-szigetet a kis szigettől elválasztó szoroson áteveztek s ez utóbbinak partja mellett közeledtek a kikötőhöz. Nagy vigyázattal haladtak. Mikor már jó közel voltak, a csónakkal a part egy mélyedésében megállottak s Ayrton, egy nadrágban, a vízbe bocsátkozott.

Hatalmas uszó volt. Feje csak félig emelkedett ki a vízből s szemeit folyvást az előtte álló setét tömegré, a kalóz-brickre függesztve tartá. Lelkében csak a kötelesség érzete élt: valami nagy szolgálatot tenni élete kockázatásával az azoknak, a kik életével együtt lelkét is megmentették.

Felőra múlva elérte a hajót. Oldala alá uszott, a nélkül, hogy észrevették volna, s a vasmaeska lefüggő lánczába kapaszkodva, felmászott azon. Szemei a hajófedélzet színével egy vonalba emelkedtek. Nézett és hallgatott.

A fedélzetten néhány kalóz beszélgetett. Dicsérték hajójukat, melyet nemrég foglaltak el, erőszakkal; dicsérték parancsnokukat, a kinek e jó fogást köszönik.

— Eljén Harvey Bob! fejezik be.

Mit érzett Ayrton e név hallatára, melyben egykori ausztráliai cimborái egyikének nevére ismert, a kivel együtt tervezte volt a Duncan elfoglalását! A Duncan nem vehették el, de Harvey Bob most más hajót szerzett, valószínűleg ép oly gonoszul. Társai, látni való volt, mind megezőköt fegyenczek voltak. Sokan voltak, sokkal többen, mintsem hogy a Lincoln lakói, mindössze hatan, megtámadásukra csak gondolkhattak volna is.

Ayrton csak azt várta, míg a beszélgetés elcsöndesedik s a kalózkodó elalusszik; a mi egy

óra múlva meg is történt. Akkor halkan fölmászott a hajóra, melyet tökéletesen ki akart kémlelni. Sokkal jobban ismerte az ily hajók szerkezetét s beosztását, semhogy annak különböző részeit s helyiségeit setében is meg ne találta volna.

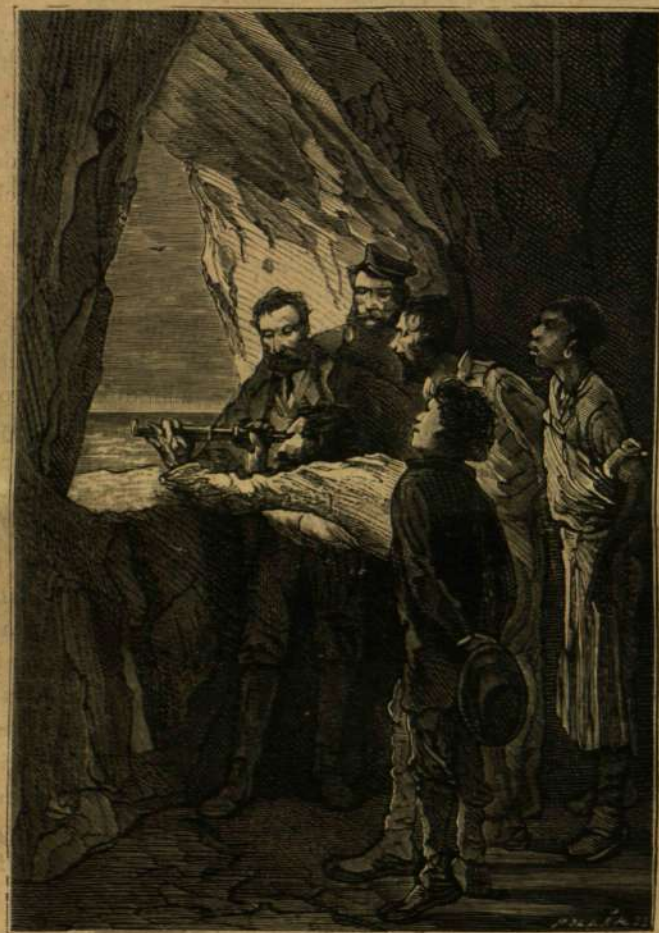
És most egy hősies gondolat, egy nagy elhatározás támadt benne. Élete feláldozásával megmenteni jöltevőit. Fölkeresni a hajó lőpor-tartó helyét s a szikrával a levegőbe röpteni — magával együtt, — a kalózhajót s a rajta levő, ötvenig való kalózt.

Megindult. Többet csuszva mint menve, nehogy az alvók valamelyikébe megbotolják s azt felébressze, a hajó derekába ért s ott egy rezesz ajtó előtt állott.

— Itt kell kereskednem, — gondola s habozás nélkül megnyomta az ajtó kilincsét.

E pillanatban egy hatalmas kar torkon ragadta. Egy másik kéz pedig lámpát emelt arczához.

— Mit csinál itt? — kérde egy durva hang.

Ayrton a távesőt arra irányza.

Pencroff hallotta a lövéseket s nem kételkedett, hogy a kalózek fölfedezték s elnyomták Ayrtont. Bár mily esztelen dolog volt is: segítségére sietett. De fele uton találkozott a szembe uszóval. Az új setésege eltakarta őket az üldözés elől.

(Folyt. követik)

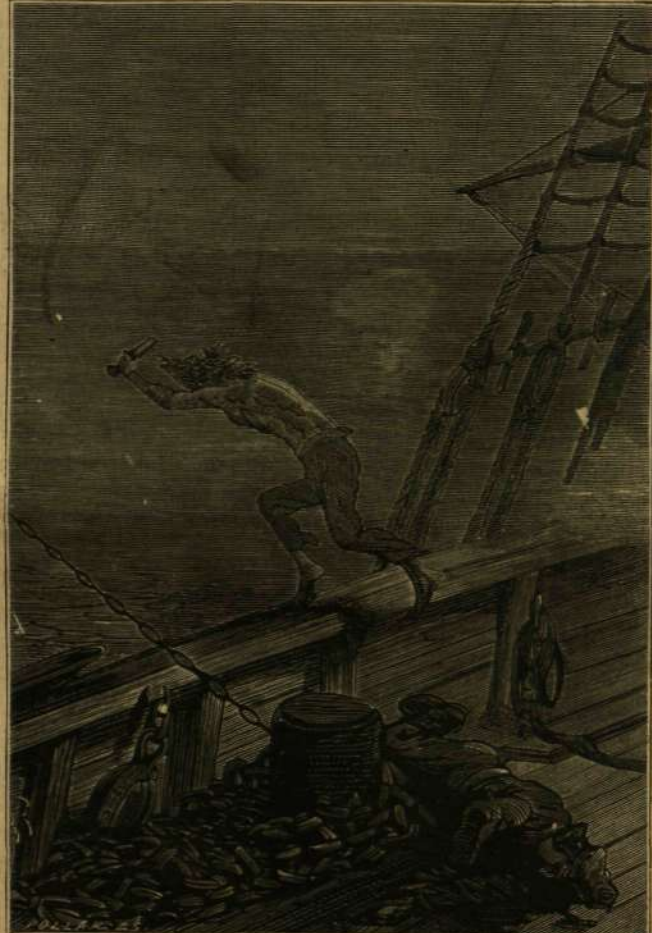
Egyveleg.

%. A vas nyújthatósága. Egy pittsburgi (északamerikai) vasöntődében arra a fontos fölfedezésre jutottak, hogy a vas nyújthatóság, illetőleg kalapálhatóság tekintetében majdnem kiállja a versenyt az arannyal. Ugyanis az említett öntődében sikerült oly vékony vaslemez állítani elő kalapálás után, hogy a lemez csaknem vékonyabb volt a selyempapírnál (szalmapapír) s vastagsága nem volt nagyobb, mint egy milliméter századrésze.

%. Választási költségek Angliában. Nemesek nálunk, hanem Angolországban is nagy összegeket emésztnek fel az „alkotmányos kiadások.” West-Suffolk jelenlegi parlamenti képviselőjének, Wildson tábornoknak, ki konzervatív párti, megválasztása 71,400 frankjába

nek mondta. De Vigny egy Shakespeare-fordításban használta a zsebkendő szót, de a közönség zugását vonta magára. Végre is Napoleon neje: Jozefine hozta be a zsebkendő viselését. Ő szeretetreméltó asszony volt, de rossz fogakkal. E rossz fogak palástolására azt gondolta ki, hogy drága csipkékendőt hordott magával, azt mindegyre száájához emelve. Az udvar követte példáját s a zsebkendő csakhamar a női öltözködés kiégszítő része lett.

— Négy hétig az örültek házában. A pármái, „Presente” a következő esetet beszéli el. Nehány hó előtt a Párma közelében fekvő Collecchio faluba egy fiatal gazdag földbirtokoshoz egy rendőri tiszt s a colomoi tébolyda két óra állítottak be. Kevésbé ott időzésük után a házi urat rábirták, hogy velük kocsin kirándulást tegyen. A kocsi megindult, s pár órai haladás után a tébolyda előtt állott meg, hova a félrevezetett fiatal földbirtokost erővel behurcolták. Az erőszakos szenvedő borzasztó helyzetében sírás- és könyörgéshez folyamodott; mindenek dacára azonban az igazgató és orvos elkülönítést rendelték el. Az állítólagos beteget négy hétig figyelték, s ekkor az orvos, épen semmi különös tünetet nem észlelve, teljesen egészségesnek nyilvánította. A fiatal ember haza utazott, mily nagy volt azonban bámulata, midőn szekrényeiből minden értékpárpírnak, 20 ezer lírára szóló takarékpénztári könyvek-

A tengerbe vetette magát.

A REJTELMEZ SZIGET.

Ayrton a hangban s a lámpától megvilágított arczban egyszerre rá ismert régi cimborájára, Harvey Robertre, a ki azonban nem ismert rá; hiszen rég halottnak hitte.

Ayrton egy hatalmas lökessel visszavetette a kalózkapitányt s a lámpát kiütötte kezéből. A rekeszbe igyekezett behatolni; egy lövés a nála levő revolverből: lángba borította volna a hajó lőpor készletét.

— Ide fiuk! — ordította Harvey.

Egyszerre tizen is talpon voltak s megragadták Ayrtont. Ez hatalmasan küzdött velök s mint a vadkan a kutyákat, úgy rázta le magáról támadóit. Harveynek azonban ideje volt ez alatt bezárni a rekeszt s elállni az utat Ayrton előtt az odajutathatástól.

Tervét meghiusulva látván, már csak a menekülésre lehetett gondolnia. Revolvere három lövésevel három kalózt földre terített s a fedélzetre, onnan a korlátra ugrott és a tengerbe vetette magát. A következő perczben tizen is lőttek utána, de nem találták.

került. A megbukott liberális jelölt pedig, Gaston Károly 70,075 frankot adott ki, ezuttal természetesen ok nélkül.

— A régi magyar aranyak értéke. A kőrmőczi aranyoknak nem hiába van világra szóló hírneve. A porosz bank, mely jelenleg nagy mennyiségben vesz össze aranyakat, egy vámfontrégi kőrmőczi aranyat 1371 márkra (685 ffrt 50 krra), egy font francia 20 frankos aranyat 1251 márkra (625 ffrt 50 krra) és egy font angol soveraignet 1275 márkra (637 ffrt 50 krra) becsült. A kőrmőczi aranyak fontja tehát az angol arannyal 50 ffrtal, s a francia arannyal 60 ffrt 50 krral ér többet. A kőrmőczi arany értékét leginkább megközelíti a hollandi arany, melynek fontja 1361 márk (680 ffrt 50 kr. aranyban), tehát csak 5 ffrtal kevesebb, mint a mennyit a kőrmőczi arany ér.

— Hogy jöttek divathá a zsebkendők? Első Napoleon uralkodása előtt még nem volt tanácsos a zsebkendőt nyilvánosan használni Franciaországban. Művelt társaságokban a leggondosabban kerültk a zsebkendő nevének említését is. Ha a szinpadon egy színész, a legérzékenyebb jelenetben bár, zsebkendőjét emelte volna szeméhez, kétségtelen kifityólik. A híres Duchesnois kiasszony csak e század elején bátorzkodott zsebkendővel kezében a szinpadra lépni; de ajáték folyamában nem merte a valódi nevén nevezni, s „könyvű szövet”-

nek s minden értékes holmijának hűlt helyét találta. A pármái rendőrség a gáztetteket még ma is keresi.

%. Egy nagyszerű vállalat meghiusulása. Amerikai lapok írják, hogy az Andokon keresztül vezetendő vasút építését a perui kormány a szükséges építési tőke hiányában egyelőre félben hagyta. E vasút méltó társa lett volna a híres csöndes-tengeri vasutnak, mert az Andok heglánczán s az egész Dél-Amerika szárazföldén át a Csöndes- és Atlanti-óceánokat hozta volna összeköttetésbe.

— Európa államdóssága. Érdekes, hogy 170 év alatt mily arányban növekedett az európai államok adóssága. Volt 1705-ben 7 és fél milliárd frank, 1789-ben 12 milliárd és 800 millió, 1820-ban 37 milliárd 500 frank, 1847-ben 42 milliárd, 1874-ben 86 milliárd s 354 millió frank.

— Posta-statisztika. A hivatalos lapban közölt adatok szerint 1868-tól 1874-ig a szétküldött levelek, hivatalos levélküldemények száma folyvást jelentékenyen fokozódott. 1868-ban a közönséges és ajánlott levelek száma még csak 34.200.000 darab volt s 1874-ben már 67.350.000 darab. A hírlapok példányszáma még jelentékenyen növekedett: 1868-ban 13.000.000 darab, 1873-ban már 25.500.000, tavaly (1874-ben) pedig 31.300.000 darab volt.

Tanév elején.

Fővárosi tárcza.

Jönnek a nagy és kis deákok. Itt van október eleje, mikor véget érnek a két havi vakáció aranjuezi napjai s megnyílnak a tudomány valamennyi csarnokának ajtói. Porozzák a porlepte padokat. Kréta, szivacs és nádpálcza — „honny sőt qui mal y pense” — megint elfoglalják helyüket a tanító asztalán. A pedellus, hivatása mely tudatában, magára öltötte az ünnepi kabátot s oly fontoskodó arczczal jár körül, mintha tőle függne az egész ifjú nemzedék jövője.

Az utczák megnépesülnek a beiratkozó fiatsággal. Az apró népet, mely az elemi iskolák padjain fog küzködni az olvasás nagy mesterségének megtanulásával s czifra ákum-bákumokkal mázolndja tele a fa- és palatáblákat, irkákat és olvasó-könyveket: gondos apák és anyák, vagy vékonydugány nevelők kísérik az iskolaépületbe. A „deákok” közül ellenben sokan escorté nélkül teszik meg ez utat. Már ők ismerik a beiratkozás módját, s nem szeretik, ha úgy vezetik őket az igazgató s az osztályfőnök urak elé, mint a normalistákat. Hanem a gondos apa ritkán engedí meg fölserdültebb fiának is, hogy egyedül tegye meg ezt az utat. A tanár urakkal maga is óhajt egy-két szót váltani. Az emberségtudás így hozza magával. . .

Az iskolaépületben sűrű-forog a deákság. Csoportok alakulnak ismerősökből, jó barátokból, kik két hónap óta most találkoznak először. Mindegyiknek van elbeszélni valója. A vakáció elményei szájról-szájra járnak. Az egyik, kinek atyja gazdag kereskedő, a szünidőt szüleiével töltötte el Svájcban, s most büszkén beszéli el társainak, hogy látta azokat a városokat, hegyeket, tavakat, melyeknek neveit a mult évben tanulták a földrajzból. A másik nem járt messze, csak valahol Pestmegyében, néhány hetet töltve „István bácsinál”. A fiu azt hiszi, hogy nincs ember a világon, kinek ne volna tudomása arról, ki az az „István bácsi”. Hát biz az a fiu nagybátyja, egyébként pedig valamely uraságnak becsületes kasznárja, a ki talán maga sem gyanítja, mily nagy mértékben járult a gyerek fejlődésének gyorsításához és látókörének tágításához, hogy egy pár hétre magához kérte a fővárosban lakó öccsétől.

A fiu számára egészen új és ismeretlen világ nyílt meg falun, hogy először látta az anyatermesztet a maga hamisítatlan valóságában. Mennyit tudt most beszélni kevésbé szerencsés társainak, a kik fővárosi gyermekek módjára sohasem láttak még szántani, aratni, csepegni, nyomtatni; a kik ismerik és megtudják magyarázni a Volta-féle oszlopot, Heron lapdját, Davy lámpáját s tán még a Morse-féle táviró-készüléket is, de nagy zavarba jutnának, ha tőlük valaki az eke, gerbele és cseplőfa részletesebb leírását kérné; a kik tudják, hogyan fogják az orangutangot, vadásszák a szarvórt, üldözik a strucczot, lövik az oroszlánt, szigonyozzák a bálnát, de maguk még csak verébészket sem láttak egy falusi pajta eresze alatt, vagy csür gerendái között.

„István bácsinál” a fiu néhány hét alatt sokat érlelődött. Künn járt a mezőn, réten, legelőn. Megtanult lovagolni egy jámbor pára hátán, s úgy járt ki a bácsival a tanya szertűjén dolgozó nyomtatókhoz. Azelőtt dehogy tudta volna egy-mástól megkülönböztetni a kalászban levő búzát, rozst, árpat; most ért ehhez a kezdetleges botanikához is, s látta hogyan terem a tők, burgonya, pasuly és kukorica. Ismereteinek és fogalmainak határa rendkívül tágult s szélesbedett. Most már nemesek azt tudja, milyen vastagságúak voltak Babylon falai és hány toronnyal bírtak Ninive bástyái, hanem azt is, hogyan készül a must. Most már nemesek el tudja mondani könyv nélkül a magyar királyok neveit s a marathoni, thermopylaei, gaugamelai, cannaei s egyéb nevezetes ütközetek évszámát, hanem megfelelően arra is, hogyan fejk a tehenet s miként készül a vaj és túró.

Mindezzel a fővárosi fiu csak a vakáció alatt szerzett magának fogalmat, s hogy most elbeszéli elményeit a gyermeki kedély naiv lelkesedésével társainak, csakugy pirul belé falun megbarnult orezája az öröm utóizétől. Nem mindegyik töltötte el közülök a szünidőket ily élvezetesen és hasznosan. „Apám azt mondta, hogy

az idén takarékoskodnunk kell, azért nem mentünk el a nyáron anyámmal fürdőre.” Így, vagy legalább ehhez hasonlóan szól egyik-másik fiu, mintegy megtagadja akarván magát azért, hogy neki nincsenek vakációbeli elményei és tapasztalatai.

Csakhamar azután nevezetesebb dolgok kerülnek színyre. Az új osztályfőnök körül fordul meg a beszélgetés. Az ő egyénisége közös veszedelmet jelent az egy osztálybeliekre nézve. E tekintetben valamennyien egyetértenek. Senki sem ismeri ugyan még a fiuk közül közelebből a rettegett embert — a ki eddigél csak felsőbb osztályokban tanított — de hallomás után mindegyik tud valami megfélemlítő mondati szövegének jellemzésére.

Valóságos Dionyszust csinálnak belőle. Egyik tanulója beirta az osztálykönyvből, mert öt perczcel az előadás kezdete után lépett a tanterembe. Egy másikat följelentett az igazgatónak, mert néhány tanóról igazolatlanul maradt el. Egy harmadikat „megbuktatott”, a miért nem csinálta meg az iskolai gyakorlatokat, „pedig mindig jól felelt”. A secundák s a tertiákkal csakugy dobálózik. Annyi leczkét rón a tanulóknak, hogy lehetetlen megtanulni. Szóval: zsarnok, kényur, inquisitor; méltó arra, hogy a történelem egy lapon említse Torquemadával és Arbuzé Péterrel.

Majd meg adomák kerülnek sorra, természetesen az érdemes paedagogusok rovására. A latin nyelv új tanára igen jóvalól óreg ur, csakugy végtelül pedáns és szórakozott. Egyszer valakit beirt az osztálykönyvből hangos beszélgetés miatt, a ki jelen sem volt az előadáson. „Már megint Kakuk Mátyás kiabál ott az utolsó padban —” szól ingerülten a rövidlátó óreg ur. „De hiszen nincs is jelen, tanár ur” — válaszolták mindenfelől a fiuk. „Mindegy, ő szokott lármázni!” Azzal aztán szórakozottságában beirta a távollevő nevét a clamantesek közé az osztálykönyvből.

A míg a fiuk némely csoportjában ily oldalról mutatják be tanáraikat pajzán legényké, másokban nagyban folyik az üzérkedés használt tankönyvek körül. Nagyobb itt a vásár, mint valamely antiquarius-boltban együttvéve. A szinte új és ép könyvek nem mindig a legkapósabbak. Vannak jegyzetekkel ellátott, commentárokkal fölruházott, tanárok magyarázatával telelt könyvek, melyek mesés áron kelnek el. Hat-hét piczulán kívül az ily keresett tankönyvekért ráadásul még egy-egy peneczilust, zsebben hordható tintatartót vagy jegyzőkönyvet szokás adni, melyek e könyvvásáron készpénz gyanánt ezírkulálnak.

A vidám fiuk tömegéből elvélve bús arczok is tekintenek rád. „Bukott angyalok”, secundába pónált hanyag tanulók, a kiknek ismételnők kell az osztályt, melynek küszöbét eredménytelenül taposták tíz hónapig. Röstellik nagyon a dolgot, hogy nem léphetnek egy osztálylyal fölebb, mint szorgalmasabb társaik, a kikhez most már nincs semmi közük.

A kis deák alig győzi elvinni hóna alatt tankönyveit, melyeket apja vagy nevelője vásárolt számára az imént a könyvkereskedőnél.

Jóságos ég, mennyi tudomány! Magyar nyelvtan, latin nyelvtan, katekizmus, természetrajz, történelem, számtan — egész könyvtár az elemi iskolából csak a nyáron kikerült fiu számára. Búszke is könyveire, mint a katona érdemrendére. S ha tehetné, bizony kialakasztaná azokat mellére ő is, hogy mindenki lássa, mily nehéz tudományokra adta fejét. Így is megáll az utcasarkon, másod-harmadmagával, lapozgatva könyveiben s böttyöztetve a latin nyelvtanban, a hol „ezárus”-nak olvassa a „carus”-t, és „czunctator”-nak a „Cunctator”-t.

De türelem, kis öcsém! Majd jobban rányarodik nyelved a latin szóra, ha a tanár ur meg a nevelő ur beavatnak Cicero, Virgilius, Horatius és Tacitus örökké szép nyelvének titkaiba, melyek még most ismeretlenek előtted, mint a lefátyolozott saisi kép. Hanem ha netalán későbbi buzgalmad nem állana arányban a mostanival, s tanulási kedved megfenekenék a declinatio és conjugatio veszélyes szirtjein: akkor — előre tudom — hogy anyád nem téged fog okozni ezért. Bizonyára a tanár nem tud előadni, a nevelő pedig a megtestesült ügyetlenség. Ahhoz persze nem lehet hozzáférni, hanem hisz itt van az utóbbi, anyák electricus nyelvről származó villámok türelmes fölfogója gyanánt.

Oh nemesek a „kórsta kenyér kutya kenyér”, hanem a nevelő is. Ha van kerek e földön ember, a ki megérdemli, hogy még életében a szentek sorába avatassék, akkor a türelmes, jó nevelő az. Én legalább nem képzelvek előnyösebb legitimációt a mennyország kapuján zörgetők számára a nevelői állapotról. Győtrelem az élete, martyrium a léte, hálátlan-ság a fizetése. Az még csak a ritka szülő, a ki fölfogja, mivel tartozik gyermekei becsületes törekvésű nevelőjének. Mert ha a fiu halad, tanul, s az iskolában az eminensek között van: akkor ez mind vele született tehetségének eredménye. Elismeri a nevelő érdemeit és fáradozását, annyi volna mint kisebbiteni a fiu tehetségeit. És hol van az az apa vagy anya, a kik meg ne lennének győződve, hogy fiukból, a miért könnyen tanulja leczkeit, világra szóló lángész fog fejlődni? Az ilyen fiu mind „apjára ütött”, ha mindjárt sok esetben ki lehetne sütni, hogy az érdemes család fő deák korában gyakran ülte meg azt az ominosus padot, mely egy jámbor szürke állattól kapta a nevét.

Ellenben ha a gyerekek nem tanul, akár azért mert lajhár természetűek, vagy azért, mert feje oly kemény, mint az éretlen tők: a nevelőt okozzák érte. Miért nem tölti a tudományt tölcse-errel a fiu fejébe. Bizonyára maga sem tud semmit, s kontárság a mestersége. Mindenki rosz szemmel néz rá; még a cselédek is. Hol az apa leczkéteti, hol az anya tesz neki szemrehányásokat. Kínézik a házból, mielőtt még fölmondanának neki.

Hanem azért ez keserű kenyérnek sok fogyasztója akad, mert hát utóvégre is kenyér. Szegény, szorgalmas tanulónak, a kik így tanév elején kitűnő érettségi bizonyítványt, de üres zsebbel buknak be a fővárosba, a nevelői állás első és utolsó reményhorgonyuk. „Non plus ultra”-ja igényeiknek, legalább egyelőre. Hanem e nagy rideg városban, hol mindenki törli-marja magát a mindennapi kenyérért, csuffú kell taposniok egy pár cipőt, míg sikerül is, nem is elérniök valamit.

Pedig nem ijednek vissza az utánjárás százféle nemétől. Sorra látogatják a szerkesztőség irodákat, nagy alázatossággal kérve, hogy ajánlkozásuknak tér szorításuk az újdonsági rovatban. Boldog isten! Ha teljesítenék magában véve ártatlan kívánságukat, a lap fele csupa ajánlkozással telne meg. S azért „hármaz ércz” földi a szerkesztő mellett, bármily emberségesen gondolkozék is máskülönb... Aztán elmennek tisztelni tanárokhöz, igazgatókhoz, nevelő-intézetek tulajdonosaihoz, bemutatva bizonyítványukat és ajánlóleveleiket. De „sokan vannak a hivatottak és kevesen a választottak”. Megtörténik az is, hogy egyik-másik előtt pillanatra valamely előnyös állás tűnik föl csillogó ködkép gyanánt. De hajh, a föltételek csakhamar keserűen kiábrándítják, ha ugyan nem oly univerzális tehetség, a ki mindenhez ért: zongoravérshez, angol és francia nyelvhez, rajzoláshoz, kereskedelmi levelek írásához, könyvvitelhez, gyorsíráshoz s így tovább.

Jár, kel, futkos, Pontiusól Pilátusig, sőt megtisztelti látogatásával Nagy Krisztf urat is, a ki tudvalevőleg a váci-utca s a kristófer sarkán lakik. Csodálatos egy uri ember ez. Örökké van valakire szüksége. Most nevelőre, majd meg korrepetitorra, azután ügyvédsegégre, majd föllovasóra, olykor nyelvmesterre, némelykor titkárra, gyakran zongoratanítóra, de mindenkor valakire. Egész Budapest nem nála kaphatók a legjobban fizetett kondíciók. Sohasem utasít vissza senkit, akármire ajánlkozzék is nála.

Hát biz az régi rosz tréfa járatosabb kollegák részéről, a vidékről csak az imént fölérkezett társaitak Nagy Krisztf urhoz utasítani. A tapasztalatlan fiuk hűségesen sietnek fölkeresni a derék urat, a házmasternél kérdészködvé lakása után. A Cerberus igen emberségtudó férfi. Karon fogja a kérdészködköket, s kivezeti őket az utca közepére, rámutatva az első emeletől a másodikig nyúló kőalakra. „Ott van Nagy Krisztf ur. Tessék vele megismerkedni!”

Megszólt az iskola csengettyje. Munkára szólítja az ifjúságot, a „háza reményét”. Az egyházakban fölzendült a „Veni sancte spiritus!... Valóban, világossá fől, oh szent lélek ur isten e sok ezer fiatal főt, szülők öröme, tanárok meglegedésére, a háza jóvoltára. Amen!

Borostyáni Nándor.

Az amerikai rendőrség.

A társadalmi élet fontartására annyi külön-böző és széttagozó intézmény szükséges, hogy soknál valóban ama kétely merül föl bennünk: vajjon megfelelnek-e azok a várakozásnak vagy sem?

Sok intézmény valóságos életszükség, csak az a baj, hogy nem egy már alakulásakor rossz szervezett.

Vannak olyanok, melyek csakhamar tul-élük magukat vagy tulcsapongának kijelölt medrík, avagy pedig már születésükkor eltör-pülnek, — s az ilyeneknek jobb volna nem is létezniük. Azonban amaz intézmények előtt, melyek erélyvel lépnek életbe s becsülettel megfelelnek ama várakozásnak, a melyet hoz-zájuk joggal köthetünk, mindig kalapot emelünk.

Ilyen intézmény a New-Yorkban s ennek mintájára az Egyesült-Államok főbb városaiban szervezett Metropolitan Police (fővárosi rendőrség.)

Még ezelőtt tizenhét évvel a rendőrség a City Major (város bírja) kezében volt, ki e hatalmat annyira fölhasználta, hogy csaknem kényurrá vált. Az irországiak és önkényes tűz-oltók segítségével kezében tartotta a „ballot boxot” s így kényszerít gyakorolhatott minden szavazásnál, úgy hogy még a becsületes ember-nek is rettegnie kellett.

A város majdnem a „Bovary boy”-ok, „Dead rabbitok” és „Rowdy”-k hatalmában állott, a mint az egyes cliqueket nevezték. Azonban az épen akkoriban keletkezett új pártnak (republi-can parti) sikerült egy új törvényjavaslatot mind a két házban keresztül vinni, mely kivette a City Major kezéből a városi rendőrséget és egy új alkotott helyébe, mely függetlenül működik egy „Board of Police Commissioners” (a rendőrségi biztosok testülete) által. E bizottság hét tagból van szervezve, még pedig a rész-rehabilitációs szempontjából, egyik pártból 4, a másikból 3 emberből, — s neve: „Metropolitan Police”. Feje ennek a „Superintendent of Police” (rendőrségi felügyelő.)

A new-yorki rendőrség a brooklynival, — melyet később szervezték — két dandártól álló osztályt képez.

A város „ward”-okra van felosztva. Az összesen huszonhárom ward mindenike egy-egy kapitány kormányzása alatt áll.

Sok bajjal járt, míg a municipálisokat le-győzheték s vér is folyt a városház előtt bőven; de végre is győzött az új rendszer s most el lehet mondani bátran, — dacára annak, hogy némely rosakaratu amerikai német lapok szeretik olykor rendőrségnek rossz hírt költeni — miszerint New-Yorkban jelenleg a nap és éj minden órá-jában s minden utcában nagyobb biztonsággal járhatni, mint itt Budapesten, kivált félreeső utcákban, s ebből kifolyólag Magyarország fő-városában legalább ötven száztólival több fegy-vert találnak az éjente künt járók zsebében, mint a new-yorkiakban. Igen, mert New-York-ban a közbiztonság felől annyira gondoskodtak, hogy revolvert s egyéb effélé öldöklő szerszámot a lakosoknak hordozni felesleges, sőt szigoruan el is van tiltva. Ha a rendőrség valakinek a zsebében fegyvert talál, bekíséri s két évi „Sing Sing”-en (államfogság) alól meg nem menekül.

Egy policeman fizetése 1200 dollár (2400 forint). Öltözete urias; elegans szabásu, finom kék posztóból áll. Kabátja térdén alól érő; sapkája csinos alaku, felül gömbölyded. Egész öltözete százhusz dollárba kerül. Téli felöltő gyanánt nem kőpenyt, hanem kabátot visel. Nyáron panama kalapot s könnyű öltözetet hord; mel-lén és füvegén a városi cimzer és szám látható. Fényezéses bőrvébe van szurva a két láb hosz-szu s két hüvelyk átmérétű, lignum vitae-ből készült rendőri bot. Ennek markolatához vörös selyem színór van erősítve, melyet használatkor karja körül csavar.

A new-yorki rendőrség szolgálata nagyon szigorú, s a rendes katonákéhoz hasonló fegyve-lemben áll. A melyik rendőr ellen jogosult panasz érkezik be, a panaszt szigorú büntetés kö-veti; harmadik panasznál pedig irgalom nélkül elesapják. Ha ellenben kitünteti magát a szol-gálatban, nagyobb rangfokozatot nyer, s ha ügyes kém, akkor a „titkos” rendőrséghez osztják be. Ha meghal: családja nyugdíjat huz amaz alaptól, melyet new-yorki kereskedők tettek le halálából „Metropolitan Police Fund” (fővárosi

rendőrségi alap) czimen, midőn a rendőrség 1863-ban az írek gyújtogatásai és rablásai ellen a várost megoltalmazta.

A new-yorki rendőrség hat láb magas, erős, egészséges emberekből van szervezve. Többnyire irországiak, mert csak ők képes az irt megfékezni, nem lévén egy nemzet fia sem szenvedélyeiben oly féktelen, mint az ir. Így, ha a whisky-től mámoros irföldi fölbőszült vadállathoz hasonlóvá válik, ép olyan lesz a policeman is, ha megtámadják az utcán. Addig küzd, harcol, míg segítséget kap, vagy ott hal meg, de nem hátrál.

Fájdalom, egészen másként van ez a magyar Metropolitanban: Budapest. E napokban kény-telen szemtanuja voltam egy pár jelenetnek, melyek nagyon elszomorító világot vetnek ren-dőrségi intézményünkre. Az „újépület” közelében egy férj megverte a nejét, a nép rendőrt hívott — s hallani is neveléses! — a rendőrt hevenyében elpáholták. Hiába biztatták némelyek a köz-biztonság és ügyelőség, hogy kísérje be a rabiatust férjét. O bizony nem bolond — mondá — hogy újra kitegye magát a vereségnek! Végre is egy uri ember rábeszélésére és segélyével kísérte be az erőszakoskodó férjét. — A másik eset a Terezyvárosban volt, hol szintén egy brutális férj ütlegelte a feleségét. A nép azonnal „drabant” után futott s szerencsére talált is kettőt. Ezek csakugyan merítették is annyi bátorságot, hogy bementek; de a nép hasztalan várta kijövetelüket. No mert a férj egy szobába vezette őket, kedélyes „eszem-iszom”-ba keveredtek — s a drabant csak nem lehet oly kemény szívű s há-látlan, hogy ily szíves vendéglátás után a derék férjét bekísérje. A nép türelmetlenkedni kez-dett s „commissarius”-ért futott. Ez be is ment, s aztán a két drabanttal együtt szépen eltávozott — de fogoly nélkül.

Mint már fentebb említettem, a new-yorki rendőrség nagyon szigorú szabályzatnak van alája vetve. Minden két hétben csak egyszer van szabad napjuk, s minden négy órában fölváltják egymást. Beszélni, dohányozni s italt bárkitől elfogani tilos; valamely ház küszöbét átlépni s a néppel gorombáskodni nem szabad; ellenben mindenféle apró szolgálatot, utbaigazi-tást stb. készséggel kell teljesíteni.

Ha valakinek panasa van a policeman ellen: az úgy a „Board of Police Commission” elé kerül s ott nem sokat teketóriáznak; ha hibás az illető, szigoruan büntetik vagy elcsap-ják; van száz meg száz olyan ember, ki a meg-ürlő helyre vár.

Jó fizetés és szigorú fegyelem a legjobb mesterek. A sergeant, ha legesekeylebb panasz van ellene, egész heti fizetését elveszíti.

A new-yorki rendőr kétségkívül nem egy-szer van veszélynek kitéve, de nem az utcákon. Az „Irish American”-ek és részben „German American”-ek azok, kikkel a rendőrségnek gya-korta meggyűl a baja. Ezek az első generációt képezik oly irföldi vagy német szüléktől, kik hazájukban csak nyomorban éltek. Amerikában már nem tudnak pénzükkel mit csinálni. Gyer-mekeiket tehát börtön elállítás költséggel, mert hát gentleman fiakat akarnak látni; isko-lába azonban nem küldik őket, mert ennek semmi hasznát sem látják. Ha szép ruhába buj-tathatják őket, teljesen meg vannak velök elé-gedve. A fiuk csakhamar tekozlókká válnak s a szülők azon veszik magukat észre, hogy már nem képesek drága csemetéknek elég pénz-t teremteni. Ezek persze dolgozni nem tudván, többnyire tolvajokká, hamisítókka, betörőkké, játékosokká válnak. Ezek képezik aztán a „pricelighterek” (bérvivők) osztályát.

E veszedelmes egyének ellen örök harc-ban áll a rendőrség.

A házjátékosokat is szigoruan üldözik New-Yorkban. Ha a rendőrök kitudják, merre van a játékbárral, körülveszik az épületet s kezükben revolverrel belépnek. Az ajtók meg-nyílnak s a játékosok közül senkinek sem sza-bad mozdulni sem. A legkisebb ellenállási kísér-letre életükkel adoznak. Mindenkit elfognak személyválogatás nélkül s a pénzt és játéksze-reket a rendőrök magokkal viszik.

Sajátosság látvány, midőn ily hazardjátékos kompániát a város utcáin fényes nappal végig kísérek. Gyakran ismerik föl a csoportban a bankárok hivatalnokait, a nők férjeiket, apák fiaikat stb.

A legveszedelmesebbek a házfeltörők (burg-

lars). Ezek leginkább bankokba, vagy raktárakba s utazásban levő gazdagok lakásaiba szeretnek törni. Ha merénylőknél tettenkapják őket, ren-desen élet-halálharcot vívnak. Egy példát idézek ez állítás igazolásul:

New-York északi 88. sz. utcájában a gaz-dagok palotái épen épülőben voltak s még az utcakövezet sem volt bevégezve. Ez utcában egy sötét éjjel meglát a policeman két gyanus egyént. Bizonyítva tolvajok — gondolá — mert egy lakatlan palotába akarnak törni. Jelt, se-gély végett, nem akart adni, tartva attól, hogy a gyanus egyének megsejűsnek. Megközelíté tehát őket egymaga oly nesztelenül, hogy észre sem vették, — s az egyiknek fejére vágott „lignum vitae”-botjával. A másik megugrott s bár a policeman utána lőtt, a nagy sötétségben nem találhatta. Az összerokadt tolvaj kezeit meg-kötözte, mielőtt ez magához tért volna s aztán hajtottá foglyát maga előtt. Ez borzasztóan kez-dett jajgatni végig az utcán. A policeman sejt-tette, hogy ez csupán jeladás cimboráinak s jobbra-balra vigyázott; azonban minden óvat-ságra mellett is, midőn egy fővényes helyen ha-ladtak át, egyszer csak ő kapott hátulról egy ütést. Lerogyott; de mindamellett sem eresztette el emberét. Késél vágta át ujjainak ereit s odább álltak. Egyiküket azonban egy más poli-ceman-nek sikerült elcsipnie.

Tavaly divatba jött New-Yorkban alárezo-san rabolni, (mert a police headquarteren, a ren-dőri főlakatán van egy képgyűjtemény, hol föltá-lálható minden oly egyén arczképe, ki már egyszer valamely csinyért fogva volt) s kirabolták az „East New-york” vaspálya irodáját, Staten Islanden egy villát, Westchester Countyben egy híres törvényszéki bíró lakását. A bíróa néve a legbőszantóbb volt, hogy kénytelen-kelletlen látnia kellett, a mint az alárezo látogatók nála ettek-ittak, pocskolták a pezsgőbort. Leánya azonban megfigyelte egy nagy irföldi rabló min-den mozdulatát, sőt hangját is. Alighogy a hi-vatlan vendégek távoztak, a bíró azonnal a vá-roshoz ment, tudatni az esetet a rendőrfőnökkel.

Az egész ügy lebonyolítását egyik rendőrkapitányra bízta, ki előtt a bíró leánya leraj-zolta megfigyelt emberét. Ez a rajzról egy veszedelmes ir rablóra ismert, ki már több ház-feltörési merényletet volt bűntetve.

A kapitány föllátta embereit, várva, míg a gazemberek gyűlést tartanak.

Néhány héttel később csakugyan össze is gyűltek a Canal Streeten egy osztriga-szalomban („Oyster-saloon”) s ekkor a rendőrök körül fogták a házat. Egy intésre az ajtók föltárltak s a rendőrtisztek nekiszögezett revolverrel kezük-ben beléptek a gonosztevők gyűléshelyére. Mind-nyáját elfogták, s héttől tizenkét évi Sing-Sing-re lettek elítélve.

A „Confidente game”-eket, melyeket már nálunk is javában utánoznak, nemcsak üldözik, de típorják. Ezek mindenféle alakban kísérletet tesznek. Például: hirdetik az újságok-ban, hogy egy forintért ilyen meg olyan áru-czikket küldenek, s a jóhiszemű megrendelőt rutul lefizik. Az ily hirdetményeket, melyeket ezrével adják föl a postára, ha a postatisztek észreveszik, azonnal elégetik, s ha a küldő tar-tózkodási helyét kipuhatolják, elesipik. A mult nyáron több ily nyegle csalót fogtak el s ítélték 3—4 évi fogságra.

A new-yorki rendőrség finom tapintata, emberismerete, leleményessége s folytonos éber-sége szinte a mesével határos. Tisztesseges fizetést huznak, de azt méltán megérdemlik, mert a közcsend és bátorság valódi őrői.

Vajha hazánk fővárosának rendőrségéről is mielőbb ugyanazt mondhatnók el.

Láng Henrik.

A hétről.

Most mikor az iskolák megkezdődnek, már előre számítottam, hogy azokról szól a hét tör-ténete. Hanem a tárczaíró megelőzött; elvette a jó tárgyat s én csaknem kárpótálás nélkül maradtam. — De halt! megállj! A kedvesebbik részt nekem hagytá! Most jut eszembe, hogy nem írt a leányiskoláról. Pedig hát azokról még kell emlékezni, már csak udvariasságból is, no meg kötelességből is.

A nőképző-egylet iskolája egykissé új életet kezd, mert új igazgatója van, minthogy az állam a derék Dusóczkynt elrabolta a budai állami nőtanítóképezde igazgatójának. Hát Zir-zen Janka hová lett? Kérlek sokan-sokan egy-szerre, kik e kitűnő nevelőnőt látták, a mint parancsnokságra temett komolysággal vezette a budai nőtanítóképezdét. Zirzen Janka átjött a pesti oldalra, s itt is egy olyan intézetet fog be-rendezeni, a minőt már Budán vezetett. A szor-galmat megjutalmazták azzal, hogy tért adtak neki: a készen vezesse más; ő szervezzen utat. Helyesen!

Hanem azért a nőképző-egylet sem esett kétségbe. Hogy iskolája jó hírben áll: mutatja az is, hogy a budapesti iskolatanács a közoktatási miniszternek azt ajánlotta: adjon nyilvánossági jogot e jól szervezett intézetnek. Egy baj van csupán! A nőképző-egylet alelnöke, Teleki Sándor grófné az özvegyi bánat évében nem fog oly tevékeny részt venni az egylet jóvedelmei gyarapításában, mint más évek alatt, midőn ta-lálékonyasága oly kifogyhatatlan volt az egyleti bevételek forrásának felkutatásában. De talán a többiek, az elnök, Veress Pálné vezetése alatt, majd annál nagyobb buzgalommal foglalkodnak, hogy ők is minél többet találjanak azon a tájon, a hol Széll Kálmán is könyökgi kereskedik.

De ne feledjük el a közoktatási miniszter által alapított felsőbb leányiskolát, mely az Erzsébettérnek nyílik meg. Ez érdekes új inté-zetnek igazgatója, miniszteri biztosi minőségben, Molnár Aladár képviselő, de ezt valószínűleg nem tekintik hivatalnak, mert különben előállna az összeférhetlenség törvénye, a mi egyébként már abban is megvan egykissé, hogy Molnár Aladár még talán fiatal ember egy ily intézet élére.

A felsőbb leányiskola czime alatt nem rejlik semmi hallatlan dolog; nem egyéb az, mint egy női gymnazium, melyben a régi görög és latin nyelv helyét az újabb nyelvek foglalják el, de egész tudományosan tanítva. Hogyan fog az intézet kifejlődni: még nem tudhatjuk, mert az első évfolyam is csak most nyílik meg; de czélját mindenesetre helyeselnünk kell. Csak azt említsük fel, hogy nőorvosokra mily nagy szük-ség van nők és gyermekek számára! Látjuk, hogy a tudatlan női kuruzslók (egy-egy Dal-Cin asszony) mily hatást tud tenni most is. Hát ha még tudományos alapja is lesz működésüknek!

De csak most veszem észre, hogy még a hangversenyi készülődésekről is akartam írni: philharmoniai hangverseny, zenekedvelők egylete előadásai, pesti népszínház első falragaszainak megjelenése stb. stb. — jaj! annyi volna! és már kifogytam a térből.

No majd jövőre!

Irodalom és művészet.

— A Franklin-társulat naptárai, melyeknek nagy része már régi jó ismerőse a magyar házi köröknek, megjelentek és beküldettek szerkesztőségünkhez. Nemcsak az egyes naptárak tartalma változatos, hanem maguk a naptárak is sokféle ágaznak, melyekből foglalkozása, vallása, kedvtelvése szerint mindenki választhat. Van itt tanulságos, mulatságos tartalom, díszesebb és egyezrebb, nagyobb vagy kisebb, a mint épen tessék az olvasni szeretőknek választani. A jövő 1876-iki szökeőre megjelent naptárak közül első helyen említsük meg azt a tartalmas évkönyvet, melynek jól ismert címe: „Nemzeti nagy képes naptár.” Szépirodalmi és ismeretterjesztő tartalommal, számos képpel egy nagy czimképpel Magyar birodalmi közigazga-tási tisztai czimtárral. Szerkeszti Áldor Imre. VII-ik évfolyam. Változatos tartalmából ki kell emelnünk az első czimket, mely „Az új korszak” czim alatt egyebek közt a szabadelvű párt ala-kulását ismerteti, az új miniszterek arczképével;

továbbá Eötvös Károlynak „A ki meghalt, mégis él” című eredeti beszélyét, és a „Mücsar-nok”-ot, melyben Wagner Sándornak a pesti vigadó előcsarnokában levő falfestménye (a nap-tár czimképe), Mátyás diadala a cseh Holubár fölött; s Mészöly Gézának szép festménye „Tiszaparti füzes alkonyatkor”-ban ismertetve. Egyéb közleményei szintén figyelmet érdemlők. „A főváros emlékedése” (képpel), „Persida” című fordított beszély Milesz Bélától; több költemény s az európai nevezetes színházak kö-zül a párisi operaház s a bayreuthi Wagnerszín-ház (képekkel) ismertetése; élő és elhunyt neve-zetes emberek arczképei és életrajzai (az élők közül Császa György szepesi román. kath. püspök, Pap Gábor dunántúli reform. superintendent, Alföldi spanyol király, az elhunyt V. Ferdinánd király és Kriza János erdélyi unitárius püspök; báró Prónay Gábor és Lősz Miklós a szobrász, Lendvay Márton és Réthy Mihály, a nemzeti színház elhunyt jeles tagjai) és más érdekes köz-lemények egészítik ki a naptár tartalmát. Ára 1 forint.

„A községyi jegyzők naptára és évkönyve” szakértő dolgozatokból tollából tanulságos cikkekből áll. Szerkeszti dr. Dár-da y Sándor. II-ik évfolyam. Tartalma: I. Poli-tikai és közigazgatási rész. Dr. Pést György tanártól. A szegény-ügy és a szegény-ügyi tör-vényhozás Magyarországon. — A magyarországi városok eredete és fejlődésének első korszaka. — II. Jog- és törvényismertetési rész. Dr. Dár-day Sándortól: A kézbesítőkről. — Zlinszky Imrétől: A polgári házasságról. A család-tanás és annak jövője hazánkban. — Végrendelkezé-sek felvétele. — III. Gazdasági rész. Kacziány Nándortól: A spárga-növény (nyulárnyék, vajna) okserző természetése. Ára 1 frt.

Az iparosokat különösen fogja érdekelni a részőkre szakavatottan összeállított s most első évfolyamban megjelent „Iparos-nap-tár”, mely az iparszakadásokról, házi iparunkról, a közkereseti szövetkezetekről, az iparkiallító-sokról stb. közöl cikkeket s Dáni Ferencz, Mudrony Soma, Bakay Nándor, Streitman Jó-zsef, Bede György, Krémer Ferencz arczképeit mutatja be, kik a hazai ipar körül egy vagy más uton érdemeket szereztek, s néhány hazai gyár rajzát és leírását adván, mulatságos olvasm-nyokkal végződik s függetlenül mindazon köz-levényeket ismerteti, melyek az iparosokat köze-lebből érdeklik. E naptárt szerkeszti Gelléri Mór, az „Alföldi iparlap” szerkesztője, s ára 50 krajczár.

Az itt következő két naptár már régóta jó ismerőse a magyar közönségnek:

„István bácsi naptára,” számos kép-pel, alapítá Majer István, szerkeszti Kóhal mi K. József. XXI-ik évfolyam. Ára 50 kr.

„Protestans új képes naptár.” Szerkesztette Duzs Sándor, tanár. Ára 50 kr. Mig az előbbi róm. katolikus, addig az utóbbi protestáns közönségre számít. Utóbbiból meg-említsük Gönczy Pál arczképét és életrajzát. A felekezeti naptárak sorában új vállalat

a „Zsidó évkönyv.” 5636 (1875—1876). Acsády J., Dr. Ágai A., Dr. Dux A., Dr. Gold-zieher J., Gelléri M., Dr. Grosz K., Dr. Kár-mán M., Klein H., Dr. Kohn S., Körösi J., Dr. Hirschler F., Löw L., Dr. Löw T., Dr. Nordau M., Dr. Silberstein A., és mások közreműkö-désével szerkeszti Kiss József (Szentesi Rudolf). I-ő évfolyam. Ára 1 frt 50 kr. Öszintén óhaj-tjuk, hogy e vállalat, melynek czélja a magyar-orosz zsidók magyarosodásának előmozdítása, czélját el is érje. Változatos tartalmával s a leg-kiválóbb zsidó írók közreműködésével dolgozik e czélra, melyet a magyar közönség mindenesetre rokonszenvvel fogadhat.

A női közönség számára szintén van itt egy már ismeretes vállalat: „A magyar nők házi naptára.” Szerkeszti Beniczky Irma. Naplói-jegyzetekkel ellátva. VIII-ik évfolyam. Ára 60 kr.

A gazdák és földmivesek pedig valószínű-leg az itt következő két vállalatból fogják a maguk számára való naptárt kiszemelni:

„Falusi gazda naptára.” Entz Ferencz, Galgóczy Károly, Grubiczky Géza, Kenessey Kálmán, Lávay Jenő, Lukácsy Sándor, Nyáry Gyula báró, Nyáry Ferencz, Rodiczky Jenő, Tormay Béla s többek közreműködésével szer-keszti Mátyás Izidor, a földművelés, ipar és

keresk. ügyi miniszteriumban titkár. XII-dik évfolyam. Ára füzve 80 kr.

„Borászati naptár.” Szerkeszti dr. Nyáry Ferencz, a tarczali vinezellér-tanoda igazgatója. A földművelési miniszterium megbízása folytán. III-ik évfolyam. Ára 80 kr.

A kik azonban egy kis politikát is szeretnek a naptárban, azok megtalálják a magokét az itteniekben:

„Uj honvéd naptár.” (Együttal katonai naptár.) Szerkeszti Áldor Imre. IX-ik évfolyam. Ára 60 kr.

„A „Nép zászlója” naptára.” A ma-gyar nép számára. Szerkeszti Áldor Imre. VIII-ik évfolyam. Ára 40 kr.

„Kossuth-naptár.” Szerkeszti Honfi Tihamér. VI-ik évfolyam. Számos, a szöveg közé nyomott képpel. Ára 40 kr.

„Szabadelvű párti naptár.” Szerkeszti Deák Kálmán. Számos képpel. I-ő évfolyam. Ára 50 kr.

Az izgalmas olvasmányok kedvelőinek itt van most is a „Lidérc-naptár”, kalandok, bűnesetek, tündérregék, csodás tünemények stb. gyűjteménye. XV-ik évfolyam. Ára 60 kr.

A kik pedig a tréfkában és adomákban gyönyörködnek, találnak ilyent is s az ocsóbb árakat keresők is meg fognak nyugodni az itt következőkben:

„Nevezzünk.” Uj humorisztikus és mu-lattató naptár, számos képpel illusztrálva. VII-ik évfolyam. Ára 40 kr.

„A magyar nép naptára.” Képes kalen-dárium, sokféle hasznos és mulattató olvasmány-nal ellátva. Szerkeszti Tatár Péter, a magyar nép számára. Ára 25 kr.

„Kis nemzeti naptár.” A magyar nép számára. Szerkeszti Tatár Péter. Ára 20 kr. — Végül

„Uj fali naptár.” Egész iv. Ára 20 kr. Ennyi magyar naptár mellett, Magyar-országban lakó, német ajkú polgártársaink szá-mára is van a Franklin-Társulatnak egy hazafias naptára, melynek címe:

„Neuer Illusztrirter Volkskalender für Ungarn und Siebenbürgen.” Számos képpel s a magyar hazai viszonyok ismertetésével, hogy e polgártársaink az idegen szellemű kül-földi olvasmányokra ne szoruljanak. Ára 50 kr.

Mind ezek a naptárak pedig a hazában bármely könyvtárban és könyvtőlőnél kap-hatók.

— György Aladár szerkesztésében megjelent egy jól szerkesztett „Zsebnaptár” néptanítók számára az 1876. évre. Tartalma egészen a nép-tanítóknak szól s megemlítiük belőle a követ-kezőket: „A magyar néptanítók óhajatai”, kivonat a népkiskolai (1868. XXXVIII.) tör-vényezikből; továbbá az országos nyugdíj-törvény (1875. XXXII. törvényezik); Az „Eötvös alap” gyűjtésére és kezelésére vonatkozó szabályok. Van benne egy irányezik is: „A néptanító nemcsak a gyermekek oktatója” czim alatt. Népkönyvtárak és tanítói könyvtárak számára ajánlatos könyvek jegyzéke, után közli a mult év nevezetesebb eseményeit, a tanító-egyletek névjegyzékét stb. Van aztán jegyzetek számára minden napra egy-egy fél tiszta lap s az egész csinos naptár ára 1 frt 20 kr. Megjelent a Légrády-testvéreknél.

— A Légrády-testvéreknél ezenkívül ismét két naptár jelent meg. Az egyik: „Erdészeti zsebnaptár”. Az e szaktól illető tudni valók és jegyzetlapokkal. Szerkeszti ifj. Hoffmann Sándor miniszteri titkár. Csinos kemény kötés-ben ára 1 frt 20 kr. — Továbbá: „Pénz-tárcza-naptár”. Fővárosi hölgyek fénycépeivel. Ára 30 krajczár.

— Ráth Mór kiadásában következő törvények és rendeletek jelentek meg: Az 1875-dik évi országgyűlési törvények. III. füzet, ára 1 frt 20 kr. IV. füzet ára 40 kr. — Az 1875-ik évi, a népoktatás nyilvános tanintézetek és kisdudorv intézetek tanítóinak és nevelőinek nyugdíjazá-sáról, valamint azok özvegyeinek és árvaínak grámolításáról szóló törvényezik, ára 20 kr. — Az 1875-ik évi adótörvények, ára 50 kr. — A m. kir. miniszterium rendeleteinek gyűjteménye, II. III. és IV. füzet. Egy füzet ára 40 kr. — Utasítás a földadó-kataszteri munkálatoknak a tényleges állapot szerinti kiigazítására, ára 40 kr. — Az 1868. évből közbeesetett, földadóról iránti törvény és szabályok, ára 40 kr. — Függetlek az 1875. évi adótörvényekhez, ára 50 kr. —

Pénzügyi törvények és szabályok. Második pótfüzet, ára 1 frt. — Pénzügyi törvények és szabályok IV. füzet, ára 80 kr. — Az 1875-ik évi országgyűlési törvények III. és IV. füzet, ára 1 frt 20 kr, a IV. füzet ára 30 kr.

— **Nemzeti színház.** Vasárnap szorongásig telt ház előtt a „Falu rosszat” adták, melyben Blahánét, ki ekkor lépett föl először mint Soldáné, riadó tapsokkal fogadták. Több népdalt ismételt. Ez este adták utolszor a nemzeti színpadon a „Falu rosszat”, miután október hóban már a népszínház repertoár-darabja lesz. — Csütörtökön a „Alarczos bál”-ban az apród szerepében ismét Erdélyi Marietta lépett föl az eddigiekkel nagyobb sikerrel, s Nagyné-Benza Ida és Ödly mellett ő is gyakran kihívásokban részesült. — A nemzeti színház idejéig páholybérlete jól sikerült. Zártszéket annyit béreltek, mint tavaly. A páholyok közül a földszinten még csak kettőnek, az első emeleten egynek, a másodemeleten pedig hétnek nincs bérleje. Egy páholy évi bére 1200 frt. A bérház lakásai közül is csak a negyedik emeleten vannak még üres lakások.

— **A népszínház első falragaszai** szept. 29-én jelentek meg a fővárosi ragasztó helyeken. A hirdetés az első előadások helyeit tartalmazza s erre nézve a következőket jelenti: Földszint egy-egy páholy ára 12 frt, páholszéke 4 frt, szölleszéke 4 frt, kőrszéke 3 frt, zártszéke 1 frt 60 kr, állólhely 1 frt 20 kr. — Az első emeleten páholy 12 frt, páholszéke 4 frt, erkélyszéke az 1-ső sorban 3 frt, a többi sorban 2 frt. — A második emeleten páholy 10 frt, páholszéke 3 frt, erkélyszéke az 1-ső sorban 2 frt, a többi sorban 1 frt 60 kr, állólhely 80 kr. — A harmadik emeleten erkély az 1-ső sorban 1 frt 20 kr, a többi sorban 1 frt. — A karzaton állólhely 30 kr, állólhely 10 kr. — Ugy halljuk, hogy kivéve a karzati helyeket, a többiek itt között az árak rendes árak dupláit, melyek csak az első előadásokra szedettek. A nevezett hirdetésen jelenti még a népszínház igazgatója, hogy okt. 3-tól kezdve jegyek az első előadásokra válthatók a d. e. órákban (10—1-g) a népszínház épületében, továbbá Szemek és Mayer szivarosboltjában a váci-utczában és Kertész szivarosboltjában a szerviták-terén. Jelenti továbbá, hogy tánc- és énekkar-iskolát állított. A tánciskolába felvételtnek 6—12 éves leánygyermek, a kariskolába 17—24 éves nők és férfiak. Az első előadás október 15-én lesz. Megemlítjük még, hogy Rákossy Jenő csütörtökön már átvette az építési vállalkozástól a színpadot, annak mellékhelyiségeit, az öltöző szobákat, a próbatermeket és a festőtermet, s a próbákat már megkezdte. Megérkeztek a színeszekken kívül azon táncosnők is, száma név szerint, kiket Jékesszky balletmester szerződött ide a bécsi színházaktól. Közelebb a népszínházhoz Kiss Paula kisasszonyt szerződötték operettkre.

Közintézetek, egyletek.

— **A Kisfaludy-társaság** szerdán tartotta első ülését a nyári szünet után. Gyulai Pál megnyitván a kevéssé látogatott ülést, üdvözlő a megjelent tagokat. Zichy Antal „Az egyetemről” című elbeszélést olvasott jogász korából. Aztán Székács József olvasott föl néhány epigrammát Göthéből fordítva, és néhány eredeti magától. Majd Gyulai Pál olvasott föl egy részletet Sirus Italicus „Punica” című művéből, Fabián Gábor veterán írónk fordításában. Ezt megelőzőleg Gyulai meleg hangon emlékezett meg Fabiánról, ki 80 éves kora dacára sem vesztette el szellemi élénkségét. Greguss Ágoston bemutatja Schiller „Glocke” című hírneves költeményének fordítását Csermák Kálmántól, melynek rimjeit Gyulai nem találta eléggé sikerültnek. Greguss egyszersmind három eredeti költeményét is bemutatta: „A beteg és orvosa”, „A szent rucza” s „A lyoni költőverseny” címűeket. — Aztán a folyó ügyek kerültek szónyegre. Greguss A. titkár jelenti, hogy a természettudósok előtárgyi nagygyűlésén Dux Adolf és Tóth Lőrinc képviselték a társaságot. A „Don Quixotte” negyedik kötetének fordításáról Lévy József bíráló előnyönsé nyilatkozván, ez utolsó rész kiadását is elhatározza az ülés. Puky József lefordította Molière „A kelletlenek” című vígjátékát. A fordítás bírálói közül Toldy István nem ajánlja a művet kiadásra, ellenben

Szász Károly elfogadhatónak találja a fordítást; a bírálók nézete szerint megoszolva, enlők Greguss nevezi ki harmadik bírálónak. Puky József ujabban Molière vígjátékaiból ismét kettőnek („Az elisi királyleány” és „A sicíliai vagy szerelemből festő-nek) fordítását küldte be, a melyek bírálására Arany László és Zichy Antal nevezettek ki.

— **Az országos magyar zeneakadémia** megnyitása november 4-dikére van kitűzve. A helyiség a hálterlen lesz az 5-dik számú házban. A főlvételi vizsgák határideje a napokban kitűzik. A magasabb zongora-osztályt maga Liszt Ferenc fogja vezetni, ki a mellett a legfelsőbb kiműveléssel is foglalkozand.

— **A magyar gazdaszszonyok orsz. egyesülete** száz árvaalány részére a Damjanich-utczában már évek előtt menhelyet állított fel, mely a fölkarolt árva nevelését célozza. Az intézet létesítésére az 1863-iki országos szászszasz szolgálat indokul, minthogy az ország legtöbb vidéke oly inségre jutott, hogy a legvagyonosabb gazdák is könyöradományból voltak kénytelenek tengődni. A magyar gazdaszszonyok orsz. egyesülete 60 ezer forintnál többet gyűjtött a sujtott családok részére, de a legnagyobb gond az árva fölkarolására fordították, s az egyesület nyolcz árva fölvetelével megnyitotta intézetét, s abban ma már 62 növendék élvezi az emberbaráti ápolást. Minthogy azonban a fölveteli kérvények évről-évre szaporodnak, az egyesület elhatározta, hogy árvaházát 100 árva befogadására fogja berendeztetni. Midőn az egyesület mint a valódi jótékonyág egyik mintaképét, lapunk t. olvasóinak bemutatjuk, egyuttal azon kérelemmel tesszük azt, hogy az egyesületet áldásos működésében bármily csekély összeggel gyámolítani sziveskedjenek.

Egyház és iskola.

— **Az ágost. evang. egyház** pesti templomát, mely már igen szembetűnőleg magán viselte az idők vas fogának rombolását, nagyban javítják kívül-belül. A bejárás egészen új lesz, a falak, a felső padolat egészen átalakítatik; a tornyot, melyet lebontottak, a mai izlés szerint fogják építeni. Az egész átalakítás, javítás a jövő tavaszig kész lesz. Midőn a templom épült, a pesti magyar-német ág. evang. egyház még igen szegény volt, az utóbbi évtizedekben azonban gyorsan emelkedett, s számban gyarapodott.

— **Vámossy Mihály**, a pesti reform. főgymnázium igazgatója a kecskeméti-utca 4-dik szám alatt egy a gymnáziumi tanfolyam előkészítő, négy osztályú elemi magán iskolát nyit meg, melybe egyaránt felvesz bennlakó és bejáró növendékeket. Az intézetben nagy előnye lesz a növendékeknek, hogy az elemi iskolai tantárgyak egy részét maga az intézetulajdonos igazgató ur fogja vezetni s így a növendékek nevelése és oktatása, ugyszólván közvetlenül, saját kezében lesz egyesítve. Ajánljuk a tanév kezdetén a szülők és gyámok figyelmébe.

— **A budapesti állatgyógyintézet.** A hiv. lapban olvassuk, hogy Ő Felsége a budapesti állatgyógyintézet újjászervezésére vonatkozó szabályzatot szept. 22-én kelt legfelsőbb elhatározásával jóváhagyta. Ezen szabályzat értelmében a budapesti állatgyógyintézetbe, mely ezentúl „m. kir. állatorvosi tanintézet” címet viselend és három évi tanfolyammal bir, minden 17-ik életévét betöltött, jó erkölcsű egyén felvételt-het, ha az intézetbe lépésekor a felvételi vizsgát sikerrel leteszi. Ezen felvételi vizsga alól mindazok föl vannak mentve, kik a 6 gimnáziumi, vagy más köznevelési intézetben egy rangban álló osztályainak sikerrel történt bevezetéséről bizonyítványt mutatnak elő. A felvételi beiratások f. évi okt. 1-től 15-ig történnek, a rendes előadások pedig okt. 15-én veszik kezdetüket, a felvételi vizsga feltételei, nemkülönbön a tanintézetet érdeklő minden körülmény iránt az igazgatóság akár szóbeli, akár írásbeli megkeresésekre a szükséges felvilágosításokat készséggel megadja.

Mi ujság?

— **A nagy hadgyakorlatok** Budapest környékén szept. 28- és 29-dikén folytak le a király jelenlétében. Ő Felsége Gődöllőn ült lóra és mindkét napon elejétől végig részt vett a gyakorlatokon. Két hadtest állt egymással szemben.

A katonaság, köztük egy gyalog és egy lovas honvéddandár, szabad éj alatt táborozott. Este kigyultak a táboritűzek s vig élet fejlődött ki mindenfelé. A keleti hadtest szept. 27-én érkezett meg csapatai zömével Mende és Gyömrő közé, s a nyugati hadsereg Isaszegh és Vecsés között fölállított előreit visszanyomta. Másnap kora reggel megindult a harc, mely a keleti hadsereg visszaverésével végződött. A csapatok derék munkát végeztek e napon, s minden fegyvernemnek kijutott a fáradalomból. Pompás látvány volt, midőn a két hadtest lovassága — huszárok, dragonyosok és honvédhuszárok — összecsapott egymással. Este megint vígság uralgott a táborokban, mit a legénység között szétosztott bor nem kevésbé fokozott. A honvédelegénység meghitta vendégeül a közös hadseregbeli katonákat, s saját tisztjeit is agyon kínál-gatta étellel-itallal. Az éj azonban nem volt kellemes. Esni kezdett, a mit egyébiránt föl sem vett a legénység. Másnap újra megindult a harc, s ekkor — a fölvevés szerint — a keleti hadtest foglalta el a nyugati hadállását. A király fölötté meg volt elégedve egy a parancsnokok intézkedéseivel, mint a csapatok magatartásával, s a gyakorlat befejezése után teljes elismerését nyilatván b. Edelsheim-Gyulai katonai főparancsnoknak és a többi tábornokok és tiszteknek.

— **A királyné Párisba** szombaton délután érkezett meg Sassetot-ból. Ő Felsége a legszigorubb inkognitot kívánta főtartani, miért minden ünnepélyes fogadás elmaradt. Megérkezve a pályaudvarra, a királyné nagy könynyedséggel szállt ki a kocsiából, üdvözölve a tiszteletére összegyűlt vasuti igazgatókat. A királyné kocsiában foglalt helyet Valeria főhercegnő is, ki a kiszállás után édes anyja kezét megragadva, azzal a főkijárat termén haladtott át. Ő Felsége feketébe, és feltűnő egyszerűséggel volt öltözve. Arczát sűrű fátly takarta, s lehetetlen volt észrevenni, ha vajjon az utóbbi baleset nem hagyott-e nyomokat a szép vonásokon. Közvetlen közelében két udvarhölgy haladt, kiket néhány udvariszolga, kezükben börrönddel, követett. Végül néhány nő és férfi, köztük Ő Felsége udvari orvosa és Nopcsa br. zárták be a menetet. A Vendome-terre érkeztek a szállodatulajdonos a legnagyobb hódolattal üdvözölte „Hohenems grófnőt”. Vasárnap este Ő Felsége sétatkozsizást tett, s utjában mindennit a legnagyobb hódolattal fogadtattott. A királyné már elhagyta Páris és jelenleg Münchenben van, hová Gizella főhercegnő látogatására ment.

— **A trónörökös kalandja.** Rudolf főherceg a minapában zergére vadászott Offensee vidékén, s itt a következő kaland történt vele. A trónörökös három zergét lőtt; az egyik lezuhant a szikláról, s mialatt a főherceggel levő vadászok keresték a vadat, a trónörökös régi helyét elfoglalni indult. Alig halad azonban száz lépést, nyögés és tompa segélykiáltást hall. Rögön oda rohan, honnan a hangok jönnek, s ime mit lát? egy öreg asszonyt a földön elterülve, hátán nagy csomó fa és gízgáz. Az agg anyó megcsuszott a sikos uton és arczczal esett a sziklás talajra. A trónörökös hirtelen letette fegyverét, a szerencsétlen agg anyóhoz sietett, s egy kis fáradsággal lábra állította. Látna, hogy az öregnek semmi baja nem esett, a főhgszeliden kipriongatta a fölcsúlt anyót, hogy ilyen nagy terhet rakott magára. „Biz e nagy teher, vadász ur” dörmögte a vén asszony, nem ismerve föl mentőjét az egyszerű vadász ruhában, „nem is viszem át a hegyen, ha csak le nem rakok belőle.” És elkezdte volna bontogatni a farakát, ha bírta volna. A trónörökös látva ezt, megragadta a csomagot s tartotta mindaddig, míg az öreg asszony ki nem rakta belőle a fölőseget. A vadászok így találták. A főherceg kaczagva megmagyarázta nekik az esetet s dusan megajándokozva az agg anyót, vigan kelt tovább a fűrgé zergék után.

— **Arnulf bajor herceg** jelenleg Erdélyben utazik. A herceg vadászatokra randult le a bérezes vidékre s Kolozsvár mellett e czélból pompás vadászkastélyt épített. Mikor Hátszegre érkezett, fényesen felszített vendéglőben költötte el lakomáját. Hátszeg mellett, Demszk községben Maria szolgabíró vendége volt, ki mindent elkövetett, hogy a herceg kifogástalan ellátásban részesüljön. Az előkelő vendég hirszerint hosszabb ideig szándékozik Erdélyben időzni.

— **Török bey**, mint fölolvadó. Osman bey, volt török őrnagy, jelenleg Budapesten időz, hol két érdekes tárgy fölolvadást fog tartani francia nyelven Törökország és Szerbia viszonyairól. A bey részt vett egykor a török hadsereg harcaiban Luka Vukalovich ellenében; majd a török hadseregtől megválva, beutazta a főbb európai városokat és irodalommal foglalkozott. Élete igen kalandos. A háremben született, anyja egy francia nő, ki „Harminez é a háremben” című francia műben tette közé elményeit. Osman beynél kötelekre menő emlékiratok vannak a háremek életéről, melyeket közelebb nyilvánosságra hoz.

— **A dalmászinház** föld- és kőműves munkálataira kiirt pályázat határideje szept. 26-án dében telt le. A beérkezett hat ajánlat közül legutányosabb Hofhauser Lajosé, ki 493,329 frt 96 krajczárért hajlandó elvállalni e munkálakat. Hofhausernek saját téglagyára és kőbányái vannak. A közmunkatanács legközelebbi ülésében fog határozni a beérkezett ajánlatok fölött.

— **Zord időjárásról** panaszkodnak Erdélyből és Bukovinából. Enyed környékén erős fagy volt, mely a szőlőben sok kárt tett. Székely-Udvarhelyen három napig havazott. Bukovinából pedig azt írják, hogy ott szept. 24. és 25-kén rendkívüli hideg állt be hóval. A sűrű hófúvtag miatt alig lehetett járni az utcákon.

— **Tűzesetek statisztikája.** Magyarországon a folyó évben sok gyár szenvedett tűzkárok által. Statisztikai kimutatások szerint 2 katon- és nyomogár, 13 szesz- és szeszínomító gyár, egy gőzmalom, egy gőzfűtő- és egy szerszárny-egyet le jannartól kezdve mostanig, vagy egészen vagy részben. E gyárak biztosítva levén, jelentékeny kártérítési összegek háramlanak a biztosító társulatokra. Azonban a károkból nemcsak a hazai, hanem az angol, belga és német biztosító intézetek is részt vesznek.

— **Az Erny gyilkosai** után kibocsátott nyomozólevél Jászberényben félreértésre adott alkalmat. Ott ugyanis közelebb egy orosz mérnökari tisztet fogtak el, mert külsőleg hasonlított az egyik Rydelhez, s esetleg neve is olyan forma hangzású, mint amaz élnév, melyet a szűkevények egyike szokott használni. Az orosz tiszt tiltakozott ugyan letartóztatása ellen, mindamellett két napig fogva tartották, s csak akkor bocsátották szabadon, midőn a fővárosból eközben leutazott biztosok konstataáltak, hogy a letartóztatott tiszti nem az, a kik keresnek.

— **Eugénia excsászárnő** hivatalosan kérdést intézett a francia köztársaság elnökéhez, hogy szabad-e neki 24 órára, a legszorosabb inkognito megtartása mellett Párisba utazni. Az elnök határozottan megtagadta az excsászárnő kérelmét.

— **Adakozás a budai vízkárosultak részére.** X-ik közlemény. A V. Ujság szerkesztőségéhez ujabban a következő adományok érkeztek:

Rimaszecsől Vathay Sándor által egy műkedvelői előadás jövedelme gyanánt 10 frt. — Kolozsvárról Keeskeméti Eleké 2 frt.

A X-ik közlemény összege: 12 frt.

A „Vasárnapi Ujság” szerkesztőségénél begyűlt összesen 451 frt 48 kr. és egy darab ezüst tallér.

Halálozások.

Virágfalvy Ferencz m. kir. honvédszázados és tehetséges író közelebb elhunyt Kis-Czellben hosszas betegeskedés után. A boldogult, ki tanári pályára készült, a kegyesrend soraiból lépett a hazavédek közé, végig küzdte az 1848—49-diki szabadságharcot. Majd besorozott az osztrák hadseregbe, s elvitték Olaszországba, hol megkezdte irodalmi működését. „A milánói dóm” című hangulatterjes költeménye, mely a „Vasárnapi Ujság”-ban jelent meg, először keltett

figyelmet iránta. Megszabadulván a katonaságtól, irodalmi pályára lépett, elbeszéléseket, költeményeket, katonai czikkeket írva. „Fegyverkövies” című regénye tetszéssel találkozott. A honvédség felállítását után századosi nevezetett ki. Jellemes és derült kedélyű férfiú s jó hazafi volt.

Jonák József 1848—49-diki honvédtűzér-zredes szept. 27-én hunyt el Budapesten.

Niczky Kálmán, szül. Szöllősy Róza asszony, a nemzeti színház egyik ügyes és tehetséges színésznője, Rákos-Palotán hunyt el 30 éves korában. Ugy őt, mint nővérét: Szöllősy Piroskát a vidéken ismerte meg először a közönség. Atyjuk az öreg Szöllősy — hírneves táncmester, a „Kör-tánc” szerzője volt, s a Szöllősy-nővérek is először tánczokkal, kivált a „Vasmegei csárdás”-sal tűntek föl a színpadon. A magyar tánczot tán soha senki sem mutatta be a közönségnek oly bájosan, oly költőileg, mint e két nővér. De Szöllősy Róza gyöngé testalkattal bírt, s az orvosok sürgető tanácsára le kellett mondania a tánczról. Ő is, testvére is szerepeket kezdtek játszani. Róza nemskára férjhez ment s Győrben nagy fényvel ünnepezték nászát egy előkelő család tagjával: Niczky Kálmánnal. E fényre azonban csakhamar férje családjának bukása következett s Niczky asszony ismét kénytelen volt visszalépni a színpadra, melytől a boldog magánélet reményében vált meg. A nemzeti színházhoz szerződött másodrendű vigjátéki szerepekre, a melyeket, jó izlést és értelmet tanusítva játszott. Gyakran gyöngéledett, s mellbaj sorvaszt fiatal életét. Temetése nagy részvét mellett történt. A nemzeti színház tagjai, élőkön b. Podmaniczky intendánsal, majdnem teljes számmal jelentek meg, s az írők és művészek közül is sokan vettek részt a temetési menetben. A nemzeti színház előtt Halmi mondott a színházi személyzet nevében rövid istenhozzádot a korán elköltözött pályatársának.

Gróf Bánffy Györgyné, született báró Bánffy Irma (b. Bánffy Albert leánya) az erdélyi társasárok egyik előkelő szép ifjú hölgye, élete 24-dik évében elhunyt váratlan halállal. Sárosterben volt látogatásban, hol orrárvé megeredt, s egész nap nem lehetett elállítani. Táviratilag hívtak orvosokat Kolozsvárról, de azok a fiatal hölgyet már halva találták.

Özv. Tallián Pálné, szül. Szentgyörgyi Horváth Magdolna, szept. 23-án elhunyt Veszprémben, kilenczvenhat éves korában. Fölserült leánya volt, midőn a francia forradalom dühöngött, s fiatal asszony I. Napoleon nagy háborui alatt. Hét nemzedéket élt át, majd mindig egészséges volt, s a sors sujtó keze nem igen nehezédtől hajlékára.

De la Casse Benjamin, aranyíró és áldozár, a pannónalmi szent Benedek-rend tagja. Sopronban élete 74-ik évében elhunyt. Hazánknak letelepedett francia szülöktől származott, s sok éven át a pozsonyi akadémia tanára volt. Az első közt volt, ki már 1842-ben magyar nyelven „mennységtant” adott ki.

Elhunytak még Kovács Elek jogtudor H. Szolón 24 éves korában. Barkó Károly, a kolozsvári színház alpnéztárnoka, 34 éves korában.

Szerkesztői mondanivaló.

— Nagy-Körös. N. J. Nem tartalmatlan „ömlengések”, sőt határozottan jó részei is vannak, de komoly és vidám nem olvad még elég összhangzatosan egybe s egyes részekben még keresett és erőtetett kifejezések is vannak. Ha időközben félbe nem hagyja, most talán nem ily elemi dolgokról írhatnánk.

— Budapest. Mignon fordítása nem bírja meg az eredeti szép formát, s a laposabb formában is mesterkelt és erőtetett. Gyakorlatnak különben megírja.

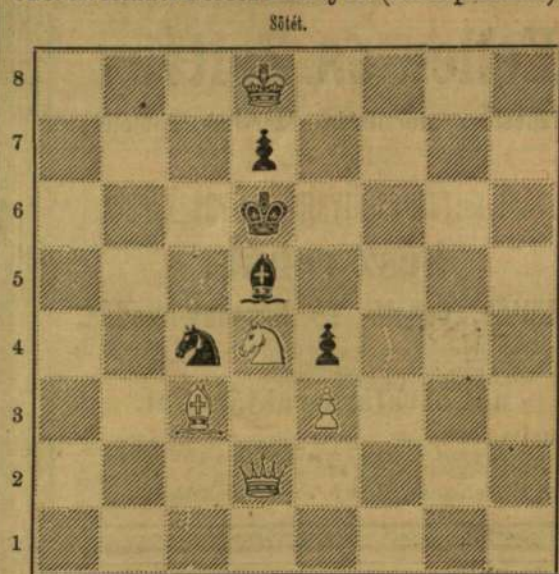
— Nagy-Körös. Ugyanannak. Javításokkal sem sokkal jobb. A második annyit sem ér, mint az első.

— Pápa. Azt a számot utnak indítottuk. A mostani olyan közönséges világfajdalom; nem mond semmit, pedig több tartalom is telik.

— Budapest. V—r V. „A tengerész” hajótörést szenvedett. Ne mentsük meg! nem érdemel jobb sorsot az elmerülésnél.

SAKKJÁTEK.

826. sz. feladv. Gérecz Károlytól (Sárospatakon).

Világos indul s az negyedik lépésre mattot mond.

821-dik számú feladvány megfejtése.

(Szabó Gy.-tól Nowskában.)

Vil.	Söt.
1. Bb4—b2	a3—b2: (b)
2. Hb5—d6+	Be6—d6:
3. Vb6—b2:	d4—d3 (a)
4. Vb2—e5+	Ke4—c5:
5. Bh3—e3 mat.	

a)	b)
3. f4—f3	
4. Vb2—b1+	Ke4—e3 v. d4—d3
5. Vb1—e1 mat.	

1. Hh4—g2
2. Bb2—g2: stb.
többi változat könnyű.

Ha veszen fejtették meg: Veszprémben: Fülöp József. — Gelsen: Giesinger Zsigmond. — Sárospatakon: Gérecz Károly. — Debreczenben: Zagya Imre. — Sziget-Iszpen: Mayer Károly. — Miskolcon: Hartmann testvérek. — Szabadkán: Kosztolányi Árpád. — Budapesten: F. H. és K. J. — A pesti sakk-kör.

Előfizetési fölhívás

VASÁRNAPI UJSÁG

POLITIKAI UJDONSÁGOK

1875. július—decemberi folyamára.

Azon t. előfizetőinket, kiknek előfizetése szeptember hó végével lejárt, fölkérjük, hogy mielőbb szíveskedjenek megújítani megrendeléseiket, nehogy félév körül az előfizetések megszüntülése vagy elkésése miatt késedelem álljon be a lapok küldésében.

Előfizetési föltételek:

Postai szétküldéssel vagy Budapesten házhoz hordva

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt:

Negy v. (okt.—december) 3 ft.

Csupán a Vasárnapi Ujság: 2 ft

Csupán a Politikai Ujdonságok: 1 ft 50 kr.

Negyedévre (okt.—december) 1 ft 50 kr.

Az előfizetések legegyszerűbben postautalvány által eszközölhetők.

A Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok kiadó-hivatala (Budapest, egyetem-utca 4. sz. a.)

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. czukor-utca 11. sz.)

Tartalom.

Mommsen Tivadar (arckép). — Temetkezési népszokások. — Kisfaludy Károly emlékszóba Ferenczytől (képpel). — A „Zsidó Évkönyv”-ből (kétféleképp). — Tirnova (képpel). — A rejtelmes sziget (kétféleképp). — Egyveleg. — Melléklet: Tanév elején. — Az amerikai rendőrség. — A bétől. — Irodalom és művészet. — Közfizetések, egyletek. — Egyház és iskola. — Mi ujság? — Adakozások. — Halálozások. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti-naptár.

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós. (L. czukor-utca 11. sz.)

HETI-NAPTÁR.

Ma napi és hetilap	Katholikus és protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Israelliták naptára	Nap	Hold
				kél. nyug.	kél. nyug.
3. Vasárnap.	10. Október	19. Fejér	21. E. 16. Kodrát	6. 25. 35. 10. 27. 6. 50.	6. 25. 35. 10. 27. 6. 50.
4. Hétfő.	Szer. Ferencz	Aranka	22. Phokás	6. 45. 33. 11. 31. 7. 19.	6. 45. 33. 11. 31. 7. 19.
5. Kedd.	Placidus vértanú	Pregrina	23. János fogása	6. 55. 30. este 7. 57.	6. 55. 30. este 7. 57.
6. Szerda.	Bruno, Emil	Emil	24. Thekla	6. 75. 28. 1. 34. 8. 45.	6. 75. 28. 1. 34. 8. 45.
7. Csüt.	Justina	Juszt	25. Euphrosina	6. 85. 26. 2. 22. 9. 45.	6. 85. 26. 2. 22. 9. 45.
8. Pént.	Brigitta	Pelagia	26. János	6. 95. 24. 2. 59. 10. 55.	6. 95. 24. 2. 59. 10. 55.
9. Szomb.	Dénes, Földes	Földes	27. Kaliszt	6. 105. 23. 3. 28. regg.	6. 105. 23. 3. 28. regg.

Hold változásai. ☾ Holdtölte 15-én 0 óra 30 perczkor reggel.

TAMÁSSY ADOLF,

Budapest, váci-utca és zsidó-utca sarkán,
ajánlja bevásárlás tekintetéből a nagyszerű t. cz. közönség figyelmébe
gyarmat, csemege, tea- és rum-raktárának

LEGUJABB ÁRJEGYZÉKÉT.

Cukor legfinomabb	frt —27	Kávé Cuba, Mocca és Jáva pörkölve	frt 1.10
Kávé Cuba	1.02	legfinomabb	1.18
» » finom	1.02	Rizs legfinomabb tábla	1.16
» Havanna Eleonora legfi.	1.02	» finom Fioretti	1.16
» » Holofernes	1.02	Mandola avolai válogatott	1.16
» Jamaika legfinom.	1.02	» » közép	1.16
» Nelghery	1.02	Mazsola tisztított	1.16
» » finom	1.02	Aixi olaj legfinomabb nizzai	1.16
» » közép	1.02	» » finom	1.16
» Mocca legfinom, arabiai	1.02	Keményítő legfin. Crystal	1.16
» Jáva	1.02	» » finom túllangl.	1.16
» » Arany	1.05	Szappan kitűnő házi Kern	1.16
» » Blanc	1.05	» » » Apollo	1.16

Különös figyelmet kérek fordítani elküldött és nagy választásban előállított tea- és rum-raktáromra.
Az árak kívánatra a legtovább városrészebe is házhoz szállíthatnak
Vidéki megrendelések gyorsan eszközöltenek.

Dr. Pattison köszvény-gyapötja

enyhíti és gyorsan gyógyítja a
köszvény és csúsz
minden nemét, ugymint: arcz-, mell-, nyak- és fog-
fájást, fej-, kéz- és térd-köszvényt, tag-szaggatásokat
hát- és csípő-fájásokat.

0 krajczáros egész, és 40 krros fél csomagokban kapható:
Török József Budapest (király-utca 7. sz.) Békán Antal-
nál Aradon, Heinrich H.-nál Pozsonyban és Pecher J. E.-nél
Temesvárott.

Dr. Jünger felolvasásából a nyír-balsam hasznáról a bőr ápolása és szépítésére.

Dr. Jünger előadásában, a bőr ápolása- és szépítésére szolgáló eszközökről, a következőképen nyilatkozik: „A szép bőr a belső
fizikai embernek külső megjelölése, és az az friss, életteljes színezettel párosul, akkor különösen a nőknél, a szépség fényét emeli.
A nyír-balsam, amint a legújabb időben tett gyakori tapasztalatok megmutatták, egy a természetől magától nyújtott szer, mely-
nek anyira megbízható hatása fizikus és gyógy-olajos alap-anyagokból megválasztott ki. Míg a tisztán növényi anyag ép oly
könnyű, mint a glicerin, a főporok által beszívva, a fő-összetevőket fokozottabb tevékenységre készíti, egyidejűleg a fizikus anyag
a bőr kello állapotba helyezi, hogy a tulajdonképeni ártó elemet a légző magába fölvegye, miáltal a lassanként képződő színezet
támas, s a felület alá rakódó tisztátalanságok szétbontatnak és kiválasztatnak. Minden előttem ismeretes, ugynevezett színező
szerek között a nyír-balsam előnyét érdemel, és ezen ítéletet számos tapasztalat következtében merem kimondani, egyuttal minél
több kísérlet megerősítésére szívesen felajánlom, hogy az életem igazságáról meggyőződjék.
Egy korsó ára, használati utasítással 1 ft 50 kr. Postai költséggel minden darab csomagolásért 10 kr.
Raktár: Budapest Török József, gyógyszerész király-utca 7. sz. — Pozsonyban Pischory gyáznál, Mihály-kapu.

Ezennel van szerencsénk a t. cz. közönségnek tudtára adni, hogy folyó évi május
1-től a kerepesi-út és nagy kereszt-utca sarkán fekvő új épületben (dohány-
utca sarkán)

fiók-raktárt

nyitottunk, melyben folyton a legújabb és legdivatosabb

KOCSIKBÓL

nagy választék leendő. A főraktár azonban ezúttal is gyárunkban, salétrom-utca
4-ik szám alatt marad, hol nem csak kész kocsikkal, hanem mindennemű koci-
részekkel is szolgálhatunk. Mély tisztelettel

Kölber testvérek, cs. k. udvari kocsigyára Budapest.

Hasonló nevekké való tévesztések elkerülése miatt, levelekre és sürgönyökre
„Kölber testvérek, udvari kocsigyára“ cím kitétele kértik.

1090

ÁTS ÉS TÁRSAI

Budapest, szervita-tér 6. sz.

ajánlják egyszerű és dusan berendezett
női divat és kész ruha-raktárakat a leg-
olcsóbb árak mellett a nagyszerű kö-
zönségnek.

Magyar olvasmány kedvelői számára, ajánljuk
Laufer Tivadartól

2. SZ.

Közlönykönyv

Budapest,
Belváros, hajóutca 2. sz.

Minden nemzet irodalmának legteljesebb
termékét átvéve a tisztelettel ajánljuk

A Franklin-Társulat
magyar irodalmi intézet kiadásában
Budapest (egyetem-utca 4. sz.)
megjelent és minden könyvtárnál
kapható

A MÁSOK PÉNZE.

Regény.
Irta
Gaborian Emile.

Francziából fordította
Zichy Camilla.

Két kötetben.
I. kötet: Az elő fele.

II. kötet: Halászat a zava-
rosban.

Ára füze 3 forint.

Budapest, október 10-én 1875.

41-dik szám.

ELŐFIZETÉSI FÜLTÉTELEK: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 12 ft., fél évre 6 ft.
Csupán a Vasárnapi Ujság: Egész évre 8 ft., fél évre 4 ft. Csupán a Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft., fél évre 3 ft.

XXII. évfolyam.

HIRDETÉSEK DÍJA: Egy hatzár hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 15 krajczár; többzárú ígatásnál 10 krajczár. Bélyegdíj külön minden ígatás után 30 krajczár.
Kiadó-hivatalunk számára hirdtetményeket elfogad Bécsben: Haasensteint és Vogler Wallfischgasse Nr. 10, Mosse R. Seilerstätte Nr. 2 és Oppellik A. Wollzeile Nr. 22.

RÁKOSI JENŐ.

A népszínház megnyitása várakozás-
ban tartja a fővárosi színházlátogató
közönséget. A jegyek kibocsátása a
folyó hó 15-én tartandó első elő-
adásra jól sikerült.

Az új népszínház megnyitása oly ese-
mény is, mely színműirodalmunkra, színé-
szetünkre, társadalmunkra s a főváros ma-
gyarosodására egyaránt jó hatással lehet.

S a népszínház sok tekintetben kedvező
jelek mellett nyílik meg. A népszínmű
dívatba jött, s nagy tetszésben részesül a
fővárosnak csaknem minden osztályánál.
A „Blaháné“ neve alatt közkedvességre
emelkedett Soldosné kedvence a közön-
ségnek, kit népszínművekben gyakrabban
is szívesen fognak látni, mint a mennyiszor
eddigélé látták a nemzeti színháznál, hol
csak a vasárnap este lehetett a mezei mu-
zásnak szentelve. Azonkívül Soldosné az
operettekben is hivatva van azzá lenni a
fővárosban, a mi Debreczenben volt: kizá-
rólagos primadonnává, mint Gallmayer,
vagy Geisinger szokott lenni egy-egy
bécsi színház lámpái előtt. Az operettek
régóta is pihennek a fővárosban és sok
érdekest lehet feljuttatni a régiek közül s
lehet találni újat is eleget. Talán ifjabb
zeneköltőink is tesznek kísérletet a köny-
nyebb zene terén, ha már lesz színház,
mely fentebb áll az eddigi bódéknál; lesz
színtársulat, mely művészi becsvágygal
működik, szabatosabban tanul és összevá-
gokban adja elő, a mit színpadra hoz.

A karmesterek közül Erkel Elek a nyá-
ron, a népszínművek előadása végett vándor-
rutra kelt fővárosi színészekkel mutatta
be képességét, a mi különben már családi
örökség is nála; Puksch pedig a pécsi
püspöki székesegyház ének- és zenekarával
s a Pécsen működött magyar és német
színtársaságok opera- és operette-előadásai-
val igazolta, hogy helyén lesz a fővárosban
is. Buzgó és lelkesült karmester; rendes,
pontos ember, kin sem a karok nehéz tanu-
lása, sem a magán-énekesek szeszélye nem
szokott kifogni.

A többi szerződött tagot is, csaknem
mindannyit, jó hír előzte meg, s néhányat
már Miklósytól, s a mostani nyárról, Budá-
ról is szeret a fővárosi közönség. Molnár,
a díszítések és látványosságok nagy mes-

tere, ha igazgatónak nem válnék is be a
multak emlékei után, de rendezőnek nagyon
jó lesz s bizonynyal nem egyszer fogja a
nemzeti színház közönségét messzebb csá-
bitani a kerepesi úton kifelé.

Mind e kedvező viszonyok összehozá-
sában az oroszánrészt Rákosi Jenőt illeti,
a népszínház bérletjét és igazgatóját, ki már
az intézet első tervezésében, a gyűjtés esz-
közlésében s az összes előmunkálatokban
is tevékeny részt vett, mint az építő bizott-
ság jegyzője. Rákosi tagadatlatlanul kiváló
érdemeket fog szerezni irodalmunk, színé-

zetünk, társadalmunk és a főváros magya-
rosodása körül, ha sikerül neki a népszí-
házat úgy vezetni, hogy a nemzeti színház
megrontása nélkül, állandó és biztos közön-
séget teremthet Thália második magyar csar-
nokának. Bár más téren fog is működni a
két magyar színház, már céljánál és köré-
nél, de a megkötött szerződésnél fogva is:
bizonyos verseny mégis lesz közöttük. Hadd
legyen e verseny a művészi becsvágy verse-
nye, mely a maga körében minden nemes
eszközt felhasznál a közönség meghódítására.
Hiszszük, hogy a közönség adakozásából

RÁKOSI JENŐ.

Epen most jelentek meg és minden könyvtárusnál, valamint könyvkötőnél kaphatók

az 1876. évre

szóló általánosan kedvelt és tartalma

NAPTÁRAK

ugymint:

István bácsi naptára. XXI-ik évfolyam. Füze 50 kr.	Neuer illustrirter Volkskalender für Ungarn und Siebenbürgen. X. Jahrgang. Geheftet 50 ft.
Protestáns új képes naptár új folyam, IV. évfoly. Szerkeszti Duzs Sándor. Füze 50 kr.	Nevezzünk! Új humorisztikus naptár. VII-dik évfoly. Füze 40 kr.
Falusi gazda naptára. XII-ik év. Szerkeszti Márai Izidor. Füze 80 kr.	Határidő-naptár, mindennemű hivatalnokok, ügyvédek, jegyzők, orvosok, gazdatisztek, utazók és üzerek számára, hasznos jegyzetekkel és 366 üres lappal ellátva, írópapíron és kemény köt. 1 ft 20 kr.
Lidércz-naptár XV-dik évfolyam, képekkel; tartalmaz bűnesetek-, csodálatos tünemények-, tündérregék-, vadász és utikalandókat stb. Füze 60 kr.	Naptári jegyzék-könyvecske gazdák számára, V-dik évfolyam. Kötve 1 ft.
Honvéd-naptár (együttal katonai naptár), szerk. Áldor Imre. IX-ik évfolyam. Füze 60 kr.	Iparos-naptár. Szerkeszti Gelléri Mór. Első évfoly. Füze 50 kr.
Népszázló naptára Szerk. Áldor Imre. VIII-ik évfoly. Füze 40 kr.	Szabadelvű párti naptár. Szerk. Deák Kálmán. I. évfoly. Füze 50 kr.
Kossuth-naptár. Szerkeszti Honfi Tihámér. VI-ik évfoly. Füze 40 kr.	Zsidó évkönyv. Szerkeszti Kiss József. Első évfoly. Füze 1 ft 50 kr.
Nemzeti nagy képes naptár (azelőtt Jóbarát naptár), VIII-ik évf. Füze 1 ft.	A magyar nép naptára. Szerkeszti Tatár Péter, képekkel, füze 25 kr.
Nők naptára, VIII-ik évfolyam. Füze 60 kr.	Kis nemzeti naptár, a magyar nép számára. Szerkeszti Tatár Péter. Képekkel, füze 20 kr.
Naptár és évkönyv községi jegyzők számára. II-ik évf. Füze 1 ft.	Új fali naptár, egész év 20 kr.
Borászati naptár. Szerk. dr. Nyáry Ferencz. III-ik évf. Füze 80 kr.	Neuer Wandkalender, ein ganzer Bogen 20 ft.

Kiadja a Franklin-Társulat

Budapest, egyetem-utca 4-ik szám.